

16-ik szám. April. 16. 1868.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 ft — kr.
félévre	3 ft — „
negyedévre	1 ft 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a köziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1868.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV

M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

Mai számunkhoz egy fél ív melléklet van csatolva.

TARTALOM.

Cikkek: „A nagy-szöllői kastély“ Székely Sándortól. — „I. Lajos hajú király költemény-ciből“ Ifj. Abrányi Kornél-tól. — „Bethlen Gábor halála.“ Történeti elbeszélés. Deák Ferencz-től. (Vége). — „Utazás a Niagara-tól Canadába.“ Rosti Pál-tól. — „A kutyák kamacskájában.“ J. K.-tól. — „A magyar számfűzötték Amerikában.“ III. Székely Viktor-tól. — „Szabadágsharcunk és Haynau rémuralma alatt.“ Tóth Dánieltől. (Folyt.) — „Egy hét története.“ Vadnai Károlytól.

— „Vegyes közlemények.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“ — „A kiadó hivatal üzenetei.“ — „A honvédelmi album előfizetőinek névsora.“ — „Ujdonságok.“
Képek: A Perényiek n.-szöllői kastélya. (Fénykép után.) — Az „Ezer sziget“ a Mississippinál. (Rosti Pál cikkéhez.) — Montreal látképe. (Rosti Pál cikkéhez.) — A kamacskái kutyák. — Zarándok zsidók a jeruzsálemi Salamon-templom falainál. — Régi magyar váraink: II. Pozsony hajdan.

Irodalom.

— Szilágyi Sándornak) nagybecsű történelmi munkájából „A Rákóczyak-kora Erdélyben“ most jelent meg Pfeiffer Ferdinánd kiadásában az első kötet. Szilágyi Sándor neve a

történetirodalom ter én sokkal ismeretesebb, hogysem bővebben kollene. figyelmeztetünk jelen művére a történetbarátait.

Szerkesztői üzenetek.

— Pesten: (m. — f.) Alkalmilag látogatását kérjük.
— Miskolcra: Ny. S.-nak. A levélre s küldeményre magán sorokban válaszoltunk.
— Kolozsvárra: Az önképzőegylet jegyzőjének. Ohajtásuk teljesítése a kiadó körébe vág s így kérjük ahhoz fordulni ez ügyben.
— Szemlákra: L. J.-nak. Az ajánlt leírásokat szívesen fogadjuk, s a mennyire lapunk keretébe belé illenek, közzé is tesszük.
— Kőrmöcbányán: M. V.-nak. A rajzok szépsége s tárgyai érdekességénél fogva egészen elragadtak minket. Ohajtát teljesítjük. B.—sz már elküldé a levelet. Hát Kőrmöcbánya nem nyújthatna jó tárgyakat az ön avatott önjának? — A kérdéses miniatúrát nem készült mellészor. A többinek ára 25 — 30 — 35 ft.
— H.-M.-Vásárhelyre: Lyrai költeményekkel nagyon el-

vagyunk látva s ilyeket csak nagy-ritkán s nagyon-nagyon válogatva adhatunk.

— Élesdre: M. G.-nak. Magán levélben válaszoltunk.
— B. Diószegre: Sz. B.-nak. Az 1867-iki első félévi számokból már nem szolgálhat a kiadóhivatal.
— Budán: P.-ynak. Kezünkhez jutott az újabb folytatás is.
— N.-Egyedre: P. Sz. K.-nak. Köszönjük. Nehány szám mulva jön. Magán levél megy.

A kiadóhivatal üzenetei.

— S.-Patakra: Morvay L. úrnak. A kívánat eszközüléseért a könyvkötés 50 krt kér.

A „HONVÉD-ALBUM“ előfizetőinek névsora. *)

(Ötödik közlemény.) Pohl Károly Kölesd 5 ft; Grónay Károly R. Egreai pusztá 5 ft; Borovazky Ernő Borjad 5 ft; Drahotitzky Ferenc kanonok gyűjtő Zsolna 5 ft; Gürtler Ernő sz. ferenczi áldozár — 2 ft 50; Majthényi István — 2 ft 50; Jánoska István Nádas 4 ft; Mencezl János — 2 ft 50; Mózer János — 2 ft 50; Mangyis Tóbiás Pozsony 2 ft 50; Kaponeczy E. Jácint — 2 ft 50; Nemstur Lajos Kiliti 5 ft; Olgyay Hermína Pozsony 5 ft; Szathmáry József Császló 2 ft 50; Papp József N. Károly 2 ft 50; Halász János F. Gyarmat 2 ft 50; Jeney Károly Zsarolyán 2 ft 50; Kiss Aron Porosalma 2 ft 50; Kozma Zsigmond F. Gyarmat 2 ft 50; Csoma József Szamosujlak 2 ft 50; Szegedy Antal Darnó 2 ft 50; Szv. Csepelyi Lászlóné Mánd 2 ft 50; Isák Dező N. Szekeres 2 ft 50; Szoldos Boldizsár Feketehehalom 2 ft 50; Lenkey Ambrus A. Szulna 2 ft 50; Eöry Teréz k. a. Tét 4 ft; Csathó Alajos esperes Mészúr 5 ft; Timkó József Kassa 2 ft 50; Pereszélyi Pál Tarján 5 ft; Somogyi Ferenc — 5 ft; Bauvart Mór V. Palota 5 ft; Gelsei Biró Sándor — 8 ft; Gyarmathy János Pest 2 ft 50; Olvasó egylet Szomod 5 ft; Kovács Izabella Verbovecz 4 ft; Horn János Margitta 5 ft; Ugyanaz 5 ft; Kiss Sándor Szirák 5 ft; Bedő Lajos őjegyző gyűjtő Karcag 5 ft; Szilágyi Lajos — 5 ft; Társas kör — 5 ft; Kondrosi Pál — 5 ft; Hizli Károly — 5 ft; Torjay György — 5 ft; Atlasz János — 5 ft; Szilágyi István — 5 ft; nt. Popovits János — 5 ft; Grünvald Árm — 5 ft; Kiss Antal — 5 ft; Szlavinka Mihály — 5 ft; Id. Medgyesi Zsigmond — 5 ft; Fischbein Jakab — 5 ft; Nikolicz Konstantin — 5 ft; Széplaky György Karácsond 8 ft; Sipos Gábor — 5 ft; Laluhay István Méra 5 ft; Vízzy Zsigmond — 5 ft; Bárány Alajos — 5 ft; Polák Sándor gyűjtő Karácsond 5 ft; Kozma Gyula Apéz 5 ft; Csizmazia László Csány gyűjtő 5 ft; Ribósey Gyula Apéz 5 ft; Havesy Kabos pleb. Csány 5 ft; Szakoleczay Anna N. Bárod 4 ft;

Osvát Rafael N. Várad 4 ft; Konyeresy Sámuel K. Ar. 2 ft 50; dr. Silberberg Mór Tarpa 4 ft; Józsa István V. Atya 2 ft 50; Bakosy Gyula Cs. Papi 2 ft 50; Bakos Miklós N. Körös 5 ft; Póka-Schlöner Mária — 5 ft; Abonyi Pál Rimaszombat 5 ft; Szentmiklósy Aladár Kálása 5 ft; Veres Lajos Kenderes 5 ft; Kolban László — 5 ft; Miskolczy Lászlóné M. Telegd 5 ft; Huber Miklósné — 5 ft; Ferschich Ágostonné Kolosvár 8 ft; Balkay Ferenc Ivanóc 2 ft 50; Muntány Gyula Új-Arad 5 ft; Pech Józsefné Versec 5 ft; Szilágy István Dasztifalu 5 ft; Simonyi Sándor Egyházasszalu 5 ft; Mathias Henrik Izidorháza 5 ft; Frankó Antal Soborsin 8 ft; Casino Modor 8 ft; Hérák Mari T. Kanizsa 5 ft; Bujtás Péter — 2 ft 50; Kozma Lajos r. lelk. Feketehegy 5 ft; Kovács József tanár Turkevi 5 ft; Legény János Lestés 5 ft; Fehér János pleb. Keszegfalu 5 ft; Nitsch Soma Apéz 5 ft; a kinostári hivatalnokok olvasóegylete M. Sziget 5 ft; Laky Amália Torony 4 ft; Hángel Nándor Bács 4 ft; Gondai N. János Rimóc 2 ft 50; Lovák Miklós B. Vendégi 5 ft; Vass Ferenc Pest 5 ft; Vanke Lujza Róde 8 ft; Kún Albertné

*) 8 frrtal díszes kötésű példányra, 5 frrtal címképes borítékkal ellátottá történtek előfizetések. A 4 ftos előfizetés fele a 8 ftos s a 2 ft 50 krt. az 5 ftos összegnek, a másik fele az album megküldés ekor póstai utánvét útján fizetett meg. Minden tízedik előfizető teljes 5 frrnyi előfizetési összege a szabadágsharc szobra javára Pest városi leltári pénztárának helyezettik el.

Ezen szobor javára azonban bármily csekély külön-fizetéskel is legnagyobb köszönettel veszünk át, tudatva, hogy a számadások nyilvántartása tekintetéből úgy az előfizetők, mint a külön adakozók neveit és összegeit mind lapunkban, mind a „Honvéd-album“ végén kinyomatjuk.

A „Házánk s a K.“ szerkesztőisége.

Negyedik évi folyam.

16. szám.

Ápril 16-án. 1868.

A nagy-szöllősi kastély.

Azon időtől, midőn 1402-ben a Perényi-családból Péter lett először kinevezve Ugocsa megye főispánjává, nincs e megyének történetében egy mozzanat sem, mely a Perényi névvel szoros összefüggésben ne volna.

A családnak, bár eredetileg abauji származásu, Ugocsa második hazája lett s az örökös főispánságot mindkét megyében az viselte, annyira kizárólag pedig, hogy midőn 1552-ben Perényi János meghalt, kiskoru fia, ugyancsak János helyett, özvegye Frangepán Iskóta kormányozta a megyét.

A szöllősi vagy ugocsaivárat, a hozzá

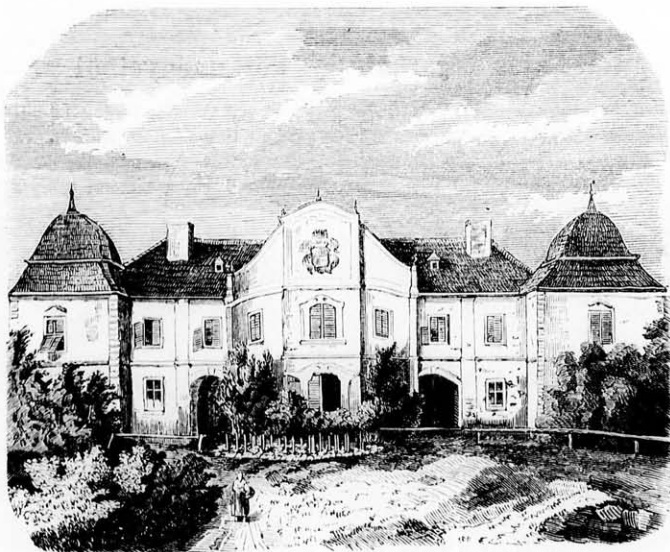
tartozó uradalmakkal, a 16. században nyerte a család, s annak Ugocsaiban lévő tagjai e várban laktak mindaz ideig, míg 1557-ben a Zúpolya pártján lévő Perényi Ferenctől azt Telokessi, I. Ferdinánd hadvezére, be nem vette s szét nem hányatta.

A kastély ez időtájt épült a vár alatti közel síkon, mely négy oldalról bástyákkal látatott el, mely sáncokkal s vastag köfalakkal.

Igy elkészítve, rövid ideig való ostromot elfogadhatott s kiállhatott; s azt is mondják, hogy egy ízben ostromoltatt, t. i. k... osztozkodó test-

vér nem tudván meggyezni az örökösödés felett, veszekedésre került a dolog s egyik a másikon ez uton akart magának elégteltet szerezni.

Különös szerencsének kell tulajdonítanunk, hogy e kastély mai nap fennáll, ha meg gondoljuk, hogy Ugocsa megye is azon néhány megye közé tartozott,

A Perényiek nagy-szöllősi kastélya. (Fénykép után.)

mely a fejedelmek korában Magyar- és Erdélyország közt mindig Eris almája gyanánt szerepelt, midőn török s tatár hordák nem egyszer lepték el annak síkjait, fűzték rabszjira lakosait, fölégették s elpusztították lakait és falvait.

Balassa Menyhért sokkal erősebb halmi várkastélya ekkor pusztított el.

A mult század végén ifjabb Perényi János a bástyák tetejét leszedette, az újabb kor izlése s kívánalma szerint a kastélyt átalakította, s akkor nyerte mostani alakját, ugyancsak ő állította fel a homlokzatot is, melynek felső részét a család cimere díszíti.

1844-ben Perényi Gáborné, szül. Lányi Gizella, végkép befejezte azt, mit elődje elkezdett, t. i. a lerombolt kőkerítést elhordatta, a sáncokat betöltötte, s ennek helyén igen díszes parkot alakított.

Vázlatban ennyi a kastély kultörténete; nézzük, mit találunk belől.

Ósrégi, szíves, magyaros vendégszerető lakókat.

A terem telve több történeti nevezetességgel képpel; itt van Perényi Péter, Zsigmond, Gábor, Zrínyi Ilona, Báthori Zsófia stb. arcképe, itt van megörökítve egy régi festésben azon jelenet, midőn II. Ulászló Perényi Imrénnek átadta a nádori diplomát, körülvéve az akkori főfő urak csoportjától; ugyanítt, midőn az öreg (és sánta) nádor Pozsony utcáin egy zselyeszéken körülhordoztatta magát, fenhangon tiltakozva azon szerződés ellen,

mely Ulászló s Ferdinánd közt történt, melynek tartalma szerint az előbbi, azon esetben, ha fiúörököse nem talál maradni, az utóbbinak átadja a koronával együtt az országot.

Nevezetessé teszi végre e kastélyt a könyv- és levéltár; ez utóbbi 15—20,000 darab okmány-nyal.

A 16-dik század elejétől a legújabb időig, majd minden nevezetes tudományos mű feltaláltatik e könyvtárban, latin, magyar, francia, olasz s német nyelven, és stratégiai és astronomiai munkák, szótárak s földabroszok legnagyobb számmal fordulnak elő benne.

A levéltár újabban van rendezés alatt; a legrégibb, latin nyelvű okmány 1250-ben kelt; Zsigmond korából legbővebben van képviselve, (200 féle); magyar nyelven kelt irat 1540-ből, Bebek Kata hozományának összeírása; legrégebb levél (missilis) a Zsigmond királyé, melyben Perényi Péter, akkori ugoesai, zempléni, máramarosi, ungi s abauji főispán s a székelyek grófjától 2000 aranyat kért kölcsön, melyért addig, míg megadhatja, Budán két kőházat köt le; tudjuk, hogy e két házat sok ideig birták a Perényiek.

Székelv Sándor.

I. Lajos bajor király költeményeiből.

Első májusban letekinték
Magas palotám ablakából.
Szép, tiszta nap volt; lenn egy ifju
Kertész-legény virágot ásott.

A fecske szállott esicseregre,
Pacsirta lejtett fel, le, fel, le;
A szarka ült vígan esőrógve,
S főnn mosolygott a rózsa-felleg.

A kertész-legény dúdolt halkan,
S kacintott félre, lopva; tőle
Nem messze szőke lányka állott,
S virág-magokat szórt a földre.

Kacintott ő is vissza, — néztem
Sokáig őket, — elmerengtem;
Elgondolám, hogy büszke ösők
Mosolyognak rám sorban, rendben.

Mosolyog egy korona gyöngye,
Világom pompa s fényben élem;
S e legény, kire csak e kis lány
Mosolyg, még sem cserélne vélem.

Ifj. Ábrányi Kornél.

Bethlen Gábor halála.

(Történeti elbeszélés.)

(Vége.)

III.

Másnap a fejdelem nagyon levert volt, szó nélkül utazott egész Nagy-Váradig, nagyon meghaltotta a fejdelemné könnyelműsége; az egész dolgot úgy rendezte, hogy az udvar ugyyszólva semmit

sem gyanított. Zierotint nagy tisztességgel küldötte a francia udvarhoz, s ennek gondja volt, hogy többé vissza ne térjen. A fejdelem kedélyére az is rossz hatást tett, hogy e dologról egyáltalában senkivel sem szólt; még Bálint pappal se; s Vá-

radon vérző szívvel ugyan, de magyarországi hiveinek is *Brandenburgi Katalint* kötő szívökre, hogy utódaül elfogadják. A fejedelem azt hitte, hogy a hercegi hölgy — mint az ő özvegye — nagyobb tekintélyben fog állani, mint bármelyik a főurak közül. A fejedelem ez időben tisztán érezte közeledő halálát és csodálatos, hogy életének ez utolsó évében sehol nyugtát nem lelé, folytonosan utazott. Váradról Debrecenbe is átrándult s még tovább is akart menni, de betegsége rosszabbra fordulván, visszatért Erdély felé. Váradon nov. 1-én írta meg politikai végrendeletét, egyszerűs mind a vagyonára vonatkozó végrendelezését is öcsésével és korbátnokával ünnepélyesen aláíratta.

Pár nap mulva ez ünnepélyes tette után visszaindult Kolozsvárra s mintha már kibékült volna a történetekkel, mondogatta Bálintnak: „Meglásd fiam, a fejedelemné meg fog változni, úgy hiszem, elég gyöngéden bántam vele, s leveleimre, melyeket Váradról írtam hozzá, valóságos bölcseséggel és a mellett keresztényi alázatossággal válaszolt.“

Mind e mellett sokan voltak környezetében, kik részint nem bíztak a fejedelemnő erényességében, részint saját céljaikkal ellenkezőnek találták a fejedelem végakarátát. Kolozsvárt néhány napig mulatva a fejedelem, terhes betegen érkezett Gyulafehérvárra. Itt már annyira el volt gyengülve, hogy orvosai *bezoárt* adtak be, mivel életét tengették. A fejedelemasszony ellenségei azonban nem törődve a betegséggel — tudtára adák ő felségének, hogy míg Váradon volt, neje Csáky István-nal kötött szerelmi viszonyt.

E hírre a fejedelem rettenetes gyötrelmeket állott ki; mi lesz a jövőendő? Mivé leend birodalma? életének minden műve? Mindez egy könnyelmű, haszontalan asszony kezébe letéve! Csak egy hónapi életért könyörgött. A főuraknak még nem szólt, de Bálint papnak már halkán mondá, hogy *meg kell változtatni a végrendeletet.*

A fejedelem nem bocsátá magához nejét, de még mindig birt anyi önmegtagadással, hogy így szólt: egy beteg vén ember látása nem lehet kellemes ő felségére nézve; menjetek hozzá, vizsgáljátok és tisztelődjétek nála — mondá környezetéhez — én már nem viszem sokáig és ő az én utódom; nem akarom őt látni — sugá öcséséhez — családásunk rettentő; óh hogy csak ez utolsó órában nyilnak fel szemünk! Öcsém, öcsém! . . . de még jobban leszek, ugy-e, még élhetek egy-két hónapot, ez épen elég, hogy új intézkedéseket tegyünk . . .

Csak öcsése, ennek fia ifjabb Bethlen István, orvosa és Bálint pap voltak közelében.

A fejedelemné Csáky István urammal, egy pár jezsuitával, kik a léha asszonyt már ekkor a katolika hitre esábitották s a tulajdonképi udvaroncokkal, a palota másik részében viraszták át az éjszakát nagy aggodalom és remegés közt. Mindenki ébren volt, s még is halotti csend uralkodott a fejedelmi fényes palotában. Néha mint kísértetes árny vonult egy-egy hírmondó egyik osztályból a másikba.

Éjfélt után vonaglani kezdett a királyi fejedelem; a negyvenkét esztát küzdő hős, Erdély loghatalmasabb főnöke, a büszke protestáns úr, a nemeskedélyű arisztokrata, az éles eszű diplomata, kitől a fejedelmek féltek s kiben a kor nagy embeiri társukat látták összetörve, tehetetlen állapotban nyögdecselt nyugágján, — de eszméletét pillanattig sem veszítve, a halál kínait jóval fölülmulta azon tudat, hogy nem marad utóda, ki műveit folytassa és hogy a kit ő választott, legméltalább azok közt, a kik közül választhatott volna.

Reggel felé a testi fájdalom enyhülmi látszott és ő intett Bálintnak, hogy papirt és tollat készítsen elő, mert dolgozni akar. Bálint engedelmesskedve, midőn minden kész volt, kérdé:

— Mit parancsol felséged?

— Tudod te jól, hogy én mit akarok, de én magam akarom írni, legalább én fogom el kezdeni aztán te folytatod, csak még egy kissé nyuguszom, hogy több eröm legyen . . .

A reggel ködös volt, a nap vérvörösen kelt fel; tíz óra felé a nap erőt vett a ködön s tisztán süttött az őszi tájképre. A palota is némileg élénkület kezdett, a városi nép jött-ment a szeretett fejedelem után tudakozódva; senki sem gyanítá lelki kínait.

E tájt a fejedelem egy nagy karos székbe emelteté magát, melög öltönyöket vett magára, lábait betakargatva, egy kis íróasztal mellé ült, atyai tekintettel nézett környezetére és a tollat kezébe véve, írni kezdett.

„*Ha isten velünk — kicsoda ellenünk, bizonyára senki sincsen . . .*“ tovább azonban nem írható, mertelen sáppadtság futott végig areulatán s azon pillanatban megszünt élni. 1629-ben nov. 15-én *délelőtt.*

A kormánytanács követte tudva levő végakarátát s utóda Brandenburgi Katalin lett; de a nép közt el volt terjedve a hír, hogy utolsó napjaiban meg akarta változtatni végrendeletét, melyet Nagy-Váradon november 1-ső napján írt alá.

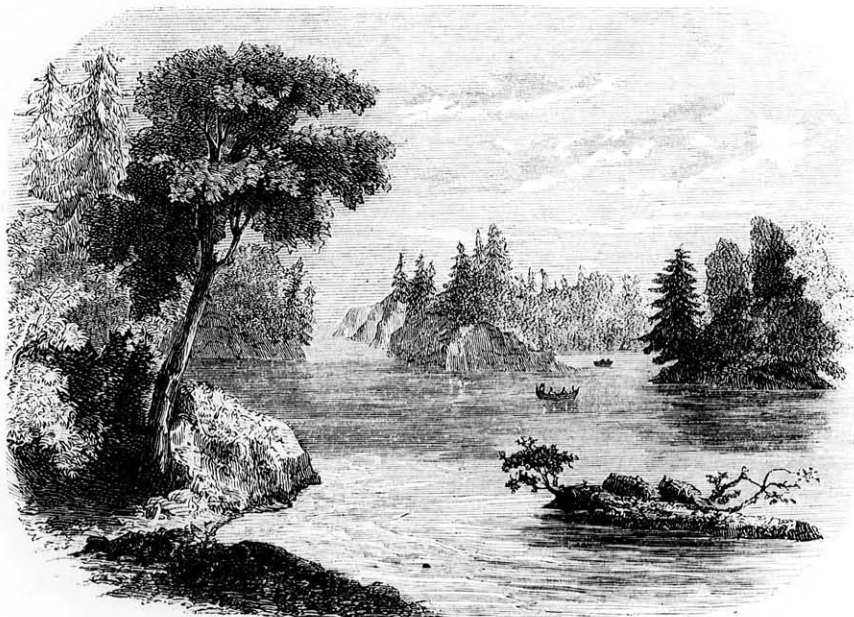
Deák Farkas.

Utazás a Niagarától Canadába.

— Rosti Páltól. —

A Niagara zuhataga mondhatnám majdnem egyedüli pontja Amerikának, hova a yankeek nem utaznak „business“-ből. Az, mi Európában a Svajc, vagy a Rajna, Amerikában a Niagara. Minden új házaspárnak oda kell utazni a mézes hetekre, melyeket nagyon is iparkodnak szerelmi ömlengésekkel édesgetni meg egymásnak, nem sokat törődve a publikummal, mely nem ily boldog körülmények közt utazhatja be e szép s nevezetes vidéket. Egész Amerika s Európa majdnem minden országa képviselve volt, s a Clifton-hous vendégekönyvét átnézni valóban érdekes;

A Clifton-hous derék, kedélyes tulajdonosa, mr. *Phears* canadai születésű. Gentleman s szenvedélyes vadász, ép most készül egy nagyobb vadász expeditióra, barátjával mr. Mills-el — ki a viscountini őserdőkben lakik, s engem is barátságosan felhív, hogy vegyek részt kirándulásában. Valóságos vadonokon, őserdőkön megyünk keresztül, találkozunk indusokkal, lövünk *alk*-et (nagy agancsú szarvast), medvét stb. Minden oly érdekes s kecsegtető, hogy bár lényegesen megváltoztatja uti tervem, a „sport“ embere lévén, vissza nem utasíthattam az ajánlatot s örömmel

A „Ezer sziget“ a Sz. Lőrincfolyón. (Rosti Pál cikkéhez.)

magyar kivülem ez évben nem volt itt. De egy valóságos geográfiai exáminatoriumnak is használható ily vendégeknyv. A világ mind az öt részének s minden zugának minden, csak valamennyire nevezetesebb városát, a jelenlegi, mint régelemult korból, feltalálhatni itt, mint amerikai új várost, melynek lakói a Niagarát meglátogatták. *Antiochia, Cairo, Bagdad, Memphis, Carthago, Lisbon, Theba, Jeruzsálem, London, Berlin* stb. egymás mellett állanak.*)

*) Nem csak egy, de több hasonnevű város is van, így p. Adams van 26, Canton 11, Franklin 85, Washington 139, stb. Páris magam is vagy hármat ösmerek, persze boulevard s Tuilleries nélkül, egy pár deszka bódé, a földből kibijt házak.

adtam neki „légyott-ot“ okt. 1-ére *Chicago*-ban, hol majd felszereljük magunkat s indulunk. Már *Albany* éttermében ösmerkedtem meg mr. *Lister*-rel, kivel idáig utaztam, s itt a Clifton-housban mr. *Stevens*-szel; mindkettő angol, még pedig felivér, „átjött egy kiesít“ az új világba, hol tulajdonkép minden határozott útiterv nélkül kóborol. Természetesen, ha az ember Rómában van, a pápát kell látnia, s így a Niagaránál véletlenül találkoztak. Könnyű volt rábírnom őket, hogy szintén csatlakozzanak vadász-expeditiónkhoz. Stevenst még arra is rábírtam, hogy velem okt. 1-ig, mint tervemben volt, beutazza *Canadát* fel egész *Quebec*ig.

Sept. 17.

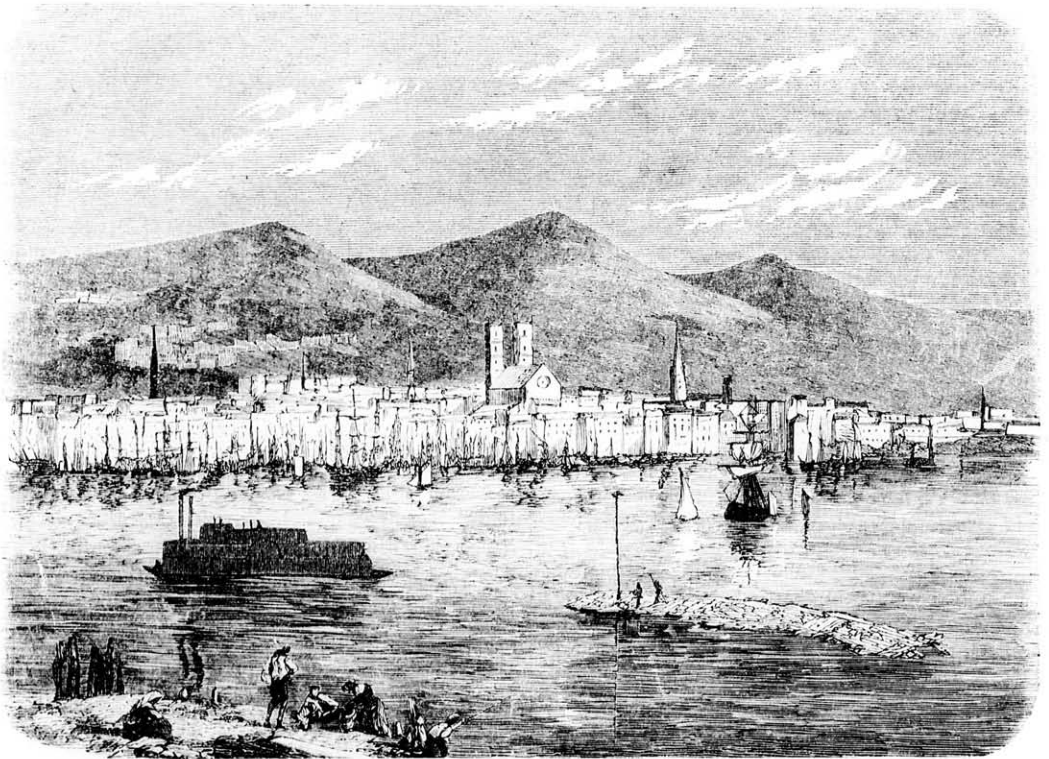
Nehéz szívvel hagytam el a Niagarát, Észak-Amerikának a természeti szépségek tekintetében e legérdekesebb pontját, s ujonan szerzett utitársammal *Quebec*-nek tartottam. „Niagara“ helységéig az Ontario-tó partján vasúton utaztunk s onnét néhány óra alatt egy csinos gőzösön az *Ontarion Torontó*-ig.

Toronto, a nyugoti Canadának, (vagy alsó, *lower Canada*) főleg kereskedelmi tekintetben egyik legkitünőbb városa, s e híresztelt „szépségeket“ semmikép sem lirtam benne felfedezni,

da fő kereskedelmi cikkei: fa, bőrök, bunda s prém-neműek. Angol katonák, lobogók, sőt még policeman-ek is voltak láthatók. Világításul *Torontó*-ban úgy az utcákon, mint magánházakban, terpentin borszeszlámpákat (fotogén) használnak.*

Sept. 18.

Az „*Arabian*“ nevű vén, rozsz, piszkos s kellemtelen gőz-bárkával, — mert ily amerikai gőzösök alig érdemlik a „hajó“ címet, — végig mentünk az *Ontarion*. Észak-Amerika „*tó-kerülete*“ (the *Lacke district*) tavait úgy képzeltem, mint a svaj-

Montreal látképe. (Rosti Pál cikkéhez.)

sem fekvésére nézve, sem épületeiben: elsőbbitökéletesen lapályos (mint az egész Ontario-tó partjai) minden „vidék“ nélkül; utóbbi csak olyan mint minden új amerikai város, egyenes, széles, roppant sáros utcák, görbe s gödrös deszkákból rakott járdákkal. A város újabb részében vannak a magánlakok, de ezek inkább nyaralók, mint városi házak, de közülök némelyek csinosak. A város régiebb része a kereskedésnek van szentelve s ebben az angol influenty — mint *Torontó*-ban egyáltalában — tapasztalható. A kirakatokban angol flanel-ingeek, harisnyák, gyapotszövetek stb. nagymennyiségben voltak láthatók és Cana-

ci tavakat, vagy a *Balatont*, de nagyban és kellemtelenül csalódtam. — E roppant kiterjedésű tavak (*Erie, Ontario, Huron, Michigan* stb.) csak abban különböznek a tengertől, hogy vizük nem sós, hogy nincs „*dagály*“ s „*apályuk*“, s hogy a víz színe világosabb, (zöld, míg a tengeré kék,) különben a tengeren véltük magunkat. Órákig nem láttunk egyebet, mint eget, vizet, s ha partjaikat megpillantjuk, azok lapályosak s minden érteknélküliek. Hajjai végre nem oly nagyok, különösen nem oly hosszúk, mint a tengeri, de

*) Amerika kisebb városaiban egyáltalában e nemét a világító szernek használták, mint később tapasztaltam.

kellemetlenebbek, s én tökéletesen rosszul lettem, mi nagyrészt a hajó s a társaság kellemetlenségeinek tulajdonítható.

Sept. 19.

Reggelre Kingston-ba értünk, mely város már a St-Lőrinc folyama partján fekszik. A St-Lőrinc-folyam (*St. Lawrence Stream*) t. i. az Ontario kifolyása a tengerbe, ép úgy, mint a Niagara az Erie kifolyása az Ontarioba.

Nem messze Kingstontól értünk az ugynevezett „ezer szigetek“ közé (the tausend Islands), melyek regényességéről, szépségéről annyit olvastam s hallottam beszélni new-yorki barátaimtól, s így sokat vártam, de képzeletemet a való most az egyszer felülmulta. Az igaz, hogy a víz színe páratlan zöld, mint a valóságos smaragd, sokkal szebb, mint a Rajnát, s hogy a számtalan, majd kisebb, majd nagyobb sziget közt kanyarúl, mint szintannyi növényzettel gazdagon borított sziklacsoportozatok közt; itt kisebbek közé szorítva s így zúgva, rombolva tova haladva, magával ragadva partokat, fatörzseket, ott csendes nyugalomban folydogálva, s szép kristálytisza vizével mosva a ráboruló galyakat s fűrösztve a számtalan vad récét, melyek e csendes magány urai: elhagyatott vadonsága, mely költőies vidéket alkot, de az oly elkerülhetlenül szükséges háttér hiánya, végre a csoportozatok egyformasága (monoton) miatt, a vidék, nézetem szerint, nem nevezhető „elsőrendű“ szépségnek.

Kivergődve a szigetcsoportozatok közül, melyek néha mintegy utunkat állani, haladásunkat lehetlenné tenni látszottak, dél tájban Prescott-ba érkeztünk, s itt az utált „Arabiant“ egy kisebb, de csinos gőzössel cseréltük fel; most itt kezdődnek az ugynevezett *Rapids-ok* (viz-sebesek, mint fentebb a Niagaránál), s melyek csak kisebb, csekélyebb járásu gőzösköknök engedik a tova haladást. Némelyek a Rapids-ok közül valóban nagy-szerűek, s érdekes dolog rajtuk ott, hol a víz nagy sebességgel kanyarulva sziklák felett tova rohan, habokat s örvényeket képez, a kis gőzössel elhaladni. Csakis biztos pilottok (kalauzok), többnyire

benszülöttek, indusok, vezethetik e helyeken a gőzöst. Vissza a viznek felfelé, semmiféle gőzös vagy hajó nem jöhet, azért a St-Lőrinc-folyam mentében egy szép tágas csatorna van építve, melyen a visszatérő hajók, gőzösök vontatnak. Mielőtt az utolsó legveszélyesebb rapidset elértük, beesteledett s a kapitány nem tartá tanácsosnak neki menni; partra szállított tehát bennünket China*) nevű helységnél, s vasuttal néhány perc mulva Montrealban voltunk.

Sept. 20.

Montreal az *Otava* és *Champlain* folyóknak a St-Lőrinc folyamba szakadása közt fekszik s e körülménynek köszönheti kétségekívül, hogy Canadának legnagyobb, legvirágzóbb városa. Nevét egy mögötte fekvő gömbölyded hegytől („*mont Royal*“) kapta. Montrealnak jelenleg 84,000 lakosa van, s évről évre gyarapszik kiterjedésben s jólétben. Fekvése csinos, kedélyes s főleg régiebb részében sétálva, Európában vélnők magunkat. E városrészben a francia építés-módot *maison-lak-ok*-kal, magas tetőkkel, felütlő. Minden épület közül kiválik a nagy kéttornyú székesegyház (French Cathedral) s a jó canadaiak büszkéik s igen sokat tartanak eme felette egyszerű, minden díszítvények s faragványok nélküli goth modorú épületre, melyet ők nagyságra Róma Szt.-Péter templomához hasonlítanak; azt is állítják, hogy 10,000 ember fér belé, de azt hiszem, talán 5000 is elég lesz, ha befér. No de mindegy, mindenesetre tekintélyes nagy épület. Nem időzhettünk sokat, kocsit fogadtunk s megkerültük az említett város mögötti kerekded helyet, a „*Mont Royal*.“ A vidék itt nagyon csinos s kedves, izletes nyári lakokkal s kertekkel díszítve, élénkítve. Rég volt rám vidék és séta oly kellemes behatással, mint emez, s bevégeztével némi sajnálkozással ültünk a vasutra, hogy a füstölgő s robogó mozdonyyal Quebec-be vitessük magunkat.

(Folyt. köv.)

*) Két százezerdel ezelőt francia kalandorok a legközelebb utat keresték Kínába s midőn e helyhez értek, azt hitték, hogy már megtalálták, mit oly rég keresnek s örömteljesen felkiáltottak „la Chine! la Chine!“ Ez adta — mint mondják — a jelenlegi falusának nevét.

A kutyák kamesa tkában.

A kutya oly állatfaj, mely minden országban a házi állatokhoz tartozik, s melyet orosz Szibériában a legkülönösebb módon fordítanak az emberek hasznukra. Orosz Szibériában csaknem minden pásztor-népnel számos kutya-nyáját találunk, me-

lyek a kamesadálók, osztyákok, keleti számójédek, tunguzok s a mandzsurok némely törzseinél mint igásmarha használatnak; sőt az ázsiai-orosz irkueski helytartóságban még a postalovakat is helyettesítik. De sehol sem oly nevezetes és szük-

séges ezen állatok tenyésztése, mint épen Kamcsatkában, hol a szelid házi állatoknak egyedüli faját képezik, s hol őt ép oly kevéssé lehet nélkülözni, mint más országokban a szarvasmarhát vagy lovat.

A kamsatkai kutyák nagyságra és alakra csak kevéssé különböznek az orosz nagy paraszt kutyáktól; de tulajdonságaik, s jellemük nevelésük, élelmük és a velük való bánásmód következtében csaknem egészen megváltoztak. Minden szibériai kutya között ezek a leggyorsabban s legkitartóbban futók, és tűzik oly nagy, hogy a huzásban tagjaik is gyakran kifecamodnak [és szőrük — a nagy erőködésben a vé. bőrük külső részeibe hajtva — megveresedik. Oly erővel bírnak, hogy négy ilyen kutya, melyeket közönségesen szán elé fognak — három felnőtt embert másfél pud teherrel (egy pud = 40 orosz font) könnyen elhuznak. — A közönséges terhelés négy kutyára 5–6 pud, s egyes ember ily módon rossz útban 30–40, jóban pedig 80–100 verstnyi utat (egy verst = 562 $\frac{1}{4}$ öl) egy nap alatt megtehet.

A magas hó, melyen a kutyák anélkül vágtnak, hogy besüppednének, — a meredek hegységek és szűk völgyek, a sűrű, útnélküli erdőségek, a sok folyó s forrás, melyek ninesenek vagy épen alig vannak befagyva, — a zivatarok, melyek a havat szétszórák s az utakat járhatlanná teszik: mindezen körülmények a lovakkali utazást lehetlenné, s így igen valószínű, hogy a kutyákat legnagyobb műveltség mellett is megtartanák Kamcsatkában. A kutyák iránti szeretet oly nagy is itt, mint máshol a lovak iránti, s nem ritkán fordítanak tetemes összeget azok megszerzésére s hájjaik szépítésére.

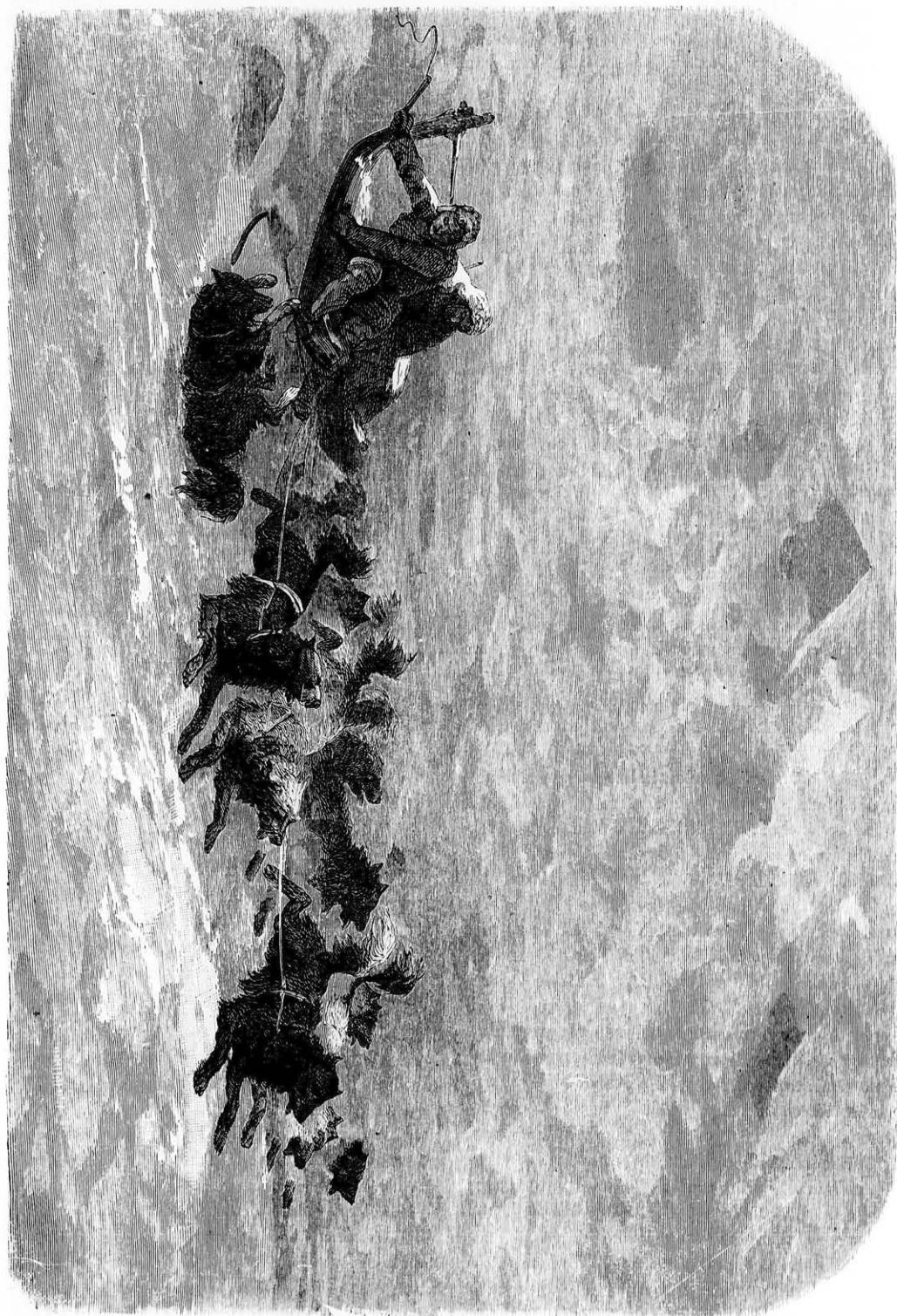
Azon mód, melylyel ezen állatokat különös rendeltetésökre fölnevelik, nagy befolyással van az egész faj sajátására. Tulajdonképeni igaz kutyáknak azokat választják ki, melyek hosszú lábakkal, hosszú fülekkel, hegyes szájjal, széles keresztcsonttal, s vastag fejjel vannak megáldva s nagy vidámságot tanúsítanak. Mihelyt ezen kutyák látni kezdenek kölyök korukban, sötét verembe tétetnek, hol mindaddig bezárva maradnak, mig nem elég erősek lesznek a kísérletre. Ekkor már más betanított kutyákkal szánba fogják, melylyel minden erejökbel futnak, mig ki nem fáradnak. E rövid kísérlet után ismét sötét börtönükbe záratnak; s ezen gyakorlat mindaddig ismételtetik, mig a huzáskor vezetőjüknek, uroknak szót fogadni megszoknak. Ezen pillanattól kezdődik sorsuk, mely csak rövid nyári pihenés-

sel váltakozik. Minthogy ezen évszakban semmi hasznot sem hajtának, sonki sem is gondol velük, hanem teljes szabadságot élveznek, melyet éhségük csillapítására fordítanak. Egyedüli élelmük halból áll, mely miatt mindig a folyóknál leselkednek, s azokat sok csellel s nagy gyorsasággal tudják elfogni. És ha ezekben bőségük van, miként a medvék, ők is csak a hal fejét eszik meg s többi részét ott hagyják.

Azonban ezen nyugalom csak októberig tart; ekkor minden birtokos összegyűjti kutyáit, s lakása közelébe köti, hol legelőbb is éhezniök kell, hogy rendkívüli kövérségük csökkenjen, s hogy így futásra gyorsabbak legyenek. Mihelyt az első hó leesik, gyötrelmük ideje is megérkezett, s ekkor éjjel nappal hallhatni borzasztó ordításait, üvöltésüket, melylyel mintegy kínos sorsukat látszanak panaszozni. E nehéz sors mellett — melyet egész télen át kell szenvedniök, — élelmük rothadása átment és szárított halból áll. Rendes eledelük penészes és levégőn megszáritott hal, s a fősvénységet bámulandó falánksággal boszulják meg, mert semmi tárgy sincs megkímélve, melyet megkaphatnak. Tolvaj-rahasztsággal hágnak fel zsarnok gazdájuk szellős élés-kamrájába, s természetellenes farkas-éhséggel falnak föl szíjjukat, s bőr-készületeket.

De nem csak falánkságukban, hanem egyéb állati szokásokban is mutatkozik elfajzásuk. Az éberség, hűség, ragaszkodás helyett a kamsatkai kutyák alattomos szolgálai jellemet vettek fel. Irtózva s barátságatlanul kerülnek gazdájukat s nem őrzik annak birtokát. Félénken s szomorúan kulognak egyenként s bizalmatlanul tekintgetnek maguk körül. Csellel s csalással kell őket a szánba befogni; malatt befogják, fejeiket felemelik s fájdalmas kiáltást hallatnak; mihelyt azonban utnak indulnak, elnémulnak rögtön, s azután látszik, miként akarnák száz alattomos csellel vezetőjük türelmét kifárasztani, vagy életét veszélynek tenni ki.

Ámbár a kutyák Kamcsatkában ennyire elfajzottak, még sem hiányzik oly tulajdonságuk sem, melylyel az embernek használhatnak. Azon haszon kívül, hogy velük a legjáratlanabb hegységeken s a legmélyebb hó felett is haladhatnak, még jeles vezetőök is, s képesek a legnagyobb sötétségben s legiszonyabb hófuvatagban is az út irányát feltalálni. Ha a zivatar oly dühössé válik, hogy kénytelenek megállani, mi nem ritkán történik — ekkor a kutyák urok mellé fóküsznek s természetes melegükkel tartják fenn annak életét. Elője-

Kamcsathai kutyák.

Zarándok zsidók a jeruzsálemi Salamon-templom falainál imádkozva. (Szövege a „Vegyes“ közt.)

lét is megmutatják a bekövetkező viharoknak, mert ekkor gödröt vájnak a hóba s magukat abba iparkodnak elrejtetni.

Ezen és más sok jó tulajdonságuknál fogva, bőven pótolják a kárt, mit rosz szokásaik okoznak.

J. K.

A magyar száműzöttek Amerikában.

(Loveleokban.)

III.

A magyar gyarmatosok élete.

Jóva-állam, 1851. elején.

Kedves barátom! — New-Yorkból 1850. okt. elején megindultam Jóva felé s többet utaztam 2000 angol mértföldnél, vaspályán és gőzösn. Az amerikai gőzösök igen szépek és kényelmesekek, mindenkinek saját, külön szobácskája van, s ezenfelül a nőknek s férfiaknak kényes társalgási termeik. Utam hegyen, völgyön, őserdőkön és nagy fáradtsággal ápolt tanyákon vezetett keresztül. — Megtelepedhettem volna ugyan közelebb is, mert Indianában, Ohióban van még sok szép és jó föld, de annak nagy része már el van foglalva s csak drága pénzen vásárolható. — A kongressus területén s oly földön akarván megtelepedni, melyen gyep is, erdő is van s a lég egészséges — Jóvát választám. Utamban tapasztaltam, hogy a magyar nevet mindenütt tisztelik. Jóva földjére és éghajlatára nézve igen hasonlít Magyarországhoz; a Missouri és Mississippi között több apró folyó hasítja keresztül; a folyók partjai rendszeren két-három mértföldnyire be vannak növe erdőkkel, de az erdőtől jobbra balra gyönyörű s beláthatatlan nagyságú gyepségek terülnek el egyik folyóól a másikig. Vannak itt róna gyeppek, melyek nagyobbak Magyarországnál s melyeken a legjobb széna terem s minden színű, illatu és elöttünk ismeretlen virágok buján tenyésznek; a sok ezer és ezer, szabadon tenyésző marha közt egy soványat, egy beteg sem láttam; mind olyan, mint minőket az Alföldről a bécsi vágóhidra szoktak hajtani. — Jóva egy negyed részében már városok is vannak s igen sok tanya. Kaliforniát kivéve, egy államnak sem szaporodnak úgy lakói, mint Jóvának; a városok és tanyák rendszeren 8—16 magyar mértföldnyire vannak egymástól, s minden tanya egyszersmind vendégfogadó.

Hat napi utazás után a Thomson-folyó partjához értem s egy őserdő tövében, vászonsátor alatt az ősz és szorgalmas *Ujházyval* és családjával találkoztam. — *Ujházy* és családja nagy örömmel s megelőző, kitünő szivességgel fogadott. Este a sátor előtt, a vízparton nagy tüzet gyuj-

tottunk, a tüzet körülültük s késő éjfélig magyar hévvel, hideg angol számítással tanácskoztunk. E kedves család körében sok kellemes órát töltöttem. *Ujházy* csak jövő évro fog építeni, most szánt, vet s gyűjti telre a szénát; tavasszal liszt- és fűrészmalmot szándékozik építeni. *Ujházy* és családja igen óhajták, hogy szomszédságukban telepedjem meg; de az ajánlott földet céljaimmal nem találtam egészen megegyezőnek. — Másnap *Ujházyval* együtt a tőle 1 $\frac{1}{2}$ órányira lakó magyarokat meglátogattam. A Thomson balpartján lakik csinos kis házban *Tukács*, volt huszárszázados egyedül; tőle $\frac{1}{4}$ órányi távolságra laknak faházikóban *Pomucz*, *Birányi* és *Kovács*, kik együtt gazdálkodnak. Nagy, sátoros ünnep volt, midőn köztük megjelentem. Rövid, szives, magyar barátkozásunk után *Ujházyval* megindultam, számomra földet keresni. Hegyen, völgyön, vizen, mezőn, erdőn, árkon és rónán keresztül jártunk lóháton, reggeltől késő estig; végre nyolcadnapra találtam jó, szép, egészséges, és nagy darab kongressus-földet, melyet tüstént elfoglaltam, körülhatároltam s jövő tavasszal a gazdálkodást meg fogom kezdeni.

A föld, melyet elfoglaltam, a Thomson mindkét partján van, két és fél órányira *Ujházytól*, 2 négyszög angol mértföld s tesz mintegy 12,800 magyar holdat; egy negyedrészt három szép hegy és völgyek foglalják el; a hegyek földje igen jó, egy bokrot, egyetlen kövecsét sem láttam rajtuk, gyönyörű szolid gyöppel vannak benöve s itt-ott források csörgedeznek, s bor, gyümölcs- és gabuatermesztésre, de főleg marhatenyésztésre igen alkalmas; földemnek másik negyedrészt platán-, fehér- és fekete nyár-, makk- és diófaerdők teszik, s terem annyi makk, hogy télen-nyáron akár 20,000 sertésnek elég lenne; a többi két negyedrészt egyenes, kövér gyepség, melynél gabuatermesztés- és baromtenyésztésre alkalmasbat soha sem láttam; el lehetne rajta tartani akár 40,000 darab marhát is. Az erdőben az 5—600 éves sűrű fák közt hét gyönyörű gömbölyű gyepség van, melyek legnagyobbika mint-

egy száz holdat tesz. A fű egy és két láb magas, szelid természetű, puha, mint a selyem, s közötté szajtszerű, előttünk ismeretlen virágok tenyésznek. A gyepposszának központján, az erdőszélben, 20 lépésnyire a víztől, egy szomszéd amerikai által 30 láb hosszú s 24 láb széles lakóházat építtek, erős tölgyfából, melynek ára 110 dollár s március 15-dikén végkép elkészül.

Házamtól balra, alig 200 lépésnyire van egy sóstó, 100—200 holdnyi területű; ide járnak esténként a szarvasok, puskák, vadludak és récék; a vad, különösen fogoly, annyit itt, hogy egy négyedórás vadászat által annyit kerithetni kézzre, a mennyi szükséges.

Keletről elfoglalt földem határinál húzódik el a kaliforniai út. A Thomson-folyam hosszában van összesen 23 szomszéd, mind tanyák, kiknek egy része német, a többi angol és amerikai. Északra és nyugatra több millió holdnyi föld terül el, mely igen alkalmas leendő az ide telepedő magyarok számára.

Földemtől Bruuswick-város tizenhét, Desmoen huszonnégy, Burlington harminchét magyar mért-földnyire van; ki e három pont valamelyikét elérí: egész Amerikával gyorsan közlekedhetik. — St. Louis, Cincinnati s New-Orleans innét csak egy ugrás.

Néhány szót most a kongressus földéről. Kongressus-földnek nevezik azt, mely a státus tulajdona, s melynek egy része már föl is van mérve; ezen megtelepedhetik minden amerikai polgár s bírhatja, míg árverés alá nem kerül, vagy míg vevő nem jelentkezik. A státus minden évben bi-

zonyos mennyiségű földet árverés alá bocsát; de rendszeren nem jelentkezik senki, mert a föld többször árverés alá nem kerül s egy holdnak rendes ára ezentúl $1\frac{1}{4}$ dollár. — A foglaló elsőbbségi joggal bír, s vannak, kik 10—15 évig is ingyen bírják földjeiket. Nekünk, pénztelen magyaroknak, legcélszerűbb foglalásokat tennünk, annál is inkább, hogy azon rokonszenvenél fogva, melylyel az amerikaiak irántunk viseltetnek, reméljük, miképen sem a státus, sem egyesek nem fognak zavarni bennünket, s ha néhány évig használjuk elfoglalt földjeinket: képesek leszünk azokat saját keresetünkből megvenni. A föld birtoka s a fizetés engem nem aggaszt, csak rokonaim és barátaim jöjjenek, hogy a munkát magunk és saját hasznunkra megkezdhessük. Nem kell ide sok pénz, csak szilárd akarat.

A gazdálkodást csak a jövő tavasszal kezdhetem meg, azért St. Louisban fogok telelni, hol az angol nyelvvel, építés-, kovács-, téglavetés- és ács-mesterségekkel foglalkozom; minék nagy hasznát veendőm. Telepedéshelyemtől az utolsó postaállomás két órányira van, s így könnyen kaphatok levelet és újságot. Pesttől tanyámig vitorlás hajón — úgy hiszem — 120—150 pengő forinttal meg lehetne tenni az utat.

Az amerikai magyarok árván tévelyegnek egyik városból a másikba; nekem talán sikerülni fog összehozni őket, s valami gyarmaton megtelepíteni. — Isten veled barátom, stb. stb. (L. S. R—y J.-hoz Londonba.)

Közli: **Szokoló Viktor.**

Szabadságharcunk és Haynau rémuralma alatt.

— Egy igénytelenül szereplő jegyzeteiből. —

(Polytátás.)

Czecznek eltűnése után még több szaglálózás volt falunkban, úgy hogy a szomszédságban lakó igen éles szaglászó derék főszolgabíró még éjjel is leselkedtetett világító ablakaimon, de miután nálam el volt tiltva a politizálás, azért sehogy sem kerülhettem a körültem elszórt lépvesszőkre.

Egykor némely meghittebb közbirtokos társam volt nálam, s a főszolgabírónak egy kevéssé gyanus távolabbi sógora is, mikor nagy megütközésemre belép hozzám, bajusz és szakál nélkül, eltorzított arccal *Mácsay Lukács*, a „Prijátjel Ludu“ volt szerkesztője, ki már akkor körlevelekkel üldöztetett. Nehogy nevén szólítva eláruljam, legelőbb is azt mondtam neki: „bocsánat, harátom nevére már nem emlékszem.“ Ő ezt elérvén, Bátorszky Jánosnak

nevezte magát. Én azonnal befogatván lovaimat, tovább küldöttem Nógrádmegye felé, a hol elrejtőzhetett az üldöztetés elől.

Igy folytak lassú haladással, szüntelen ovakodva, kinos napjaink, mignem egy forduló pontra léptem.

Özveggy lévén, 1851-ik év február 22-kén feleségül vettem Tassról, Pest-megyéből, néhai Földváry Pál és Bernáth Terézia leányát Ceciliát, kivel későn őszszel leköltöztem Tassra, több oknál fogva, de különösen, hogy kedves fiannak *Dezsőnek* a regomenttől szabadulásra okot és alkalmat szolgáltatassak; továbbá, hogy a körülöttem való szaglálózásnak is végét szakasszam; azonban midőn a szükséges bizonyítékokat, me-

lyok erejénél fogva talán örökre felmentetett volna fiam a gyűlölt katonai szolgálat alól, mind elkészítve, elküldöttem neki postán, hogy adja be ott, a hol szükséges, uramisten! mi történt? A legénység és altisztek leveleit a kapitányok bontván fel, s így ezt is, s látván a gonosz s magyart gyűlölő kapitány, hogy ezen irományok segedel-mével kevesebb lesz a kiken kinzásait gyakorol-hatja, fiamat magához rendelvén, a tőlem megér-kezett levelet neki megmutatta, egyszermind ki-nyilvánította, hogy ime, ezen irományok segedel-mével kiszabadulhatna, de hogy lássa, hogy nem szabadul ki, fiannak szeme látára a kandalló égő tüzebe dobta. Fiam látván ezt, ezerféle gon-dolat támadt elkeseredett lelkében; kirohant, de majd ismét visszament a kapitány lakása felé, azonban a kikkel útközben találkozott, mondták neki, hogy a kapitány halva fekszik, megütötte a guta — talán önműben, hogy oly nagy vitéz tettet vitt véghez egy subordinátuson, kinek még szölni sem szabad mindenható kapitánya előtt.

Én bizonyosnak tartván, hogy a megkívánta-tott bizonyítványok segedel-mével fiam bizonyo-san haza fog jönni, mindig napról napra vártam megérkezését; azonban hogy még sem jött, nem tudtam elmaradásának okát elgondolni; mert el-keseredésében nekem sok ideig nem írt; végre csakugyan hazajöhetett — szabadsággal, de idő közben is, különösen 1859 ik évig gyakran behív-ták, és előléptették lépcsőnként, sok keserves méltatlankodás után, egész az allhadnagysáig, a mikor háború végével alkalma nyílt neki a pol-gári életbe visszalépni. Ez volt egyik főállászál.

Életem szövedékének másik fonál szálát ve-szem fel ott, a midőn a komáromi fegyverletétel utáni október 2-án fogadott kocsin Sz.-Péter s Perbete felé menvén, az országút mellett egy dzsidás kapitány kocsimat megvizsgálta, nem vi-szkeo magammal álladalmi tárgyakat, s miután semmit sem találtak a kutatók, szabadon meh-ettem hazáig Nagy-Endrédbé, hol már akkor né-mely, az oroszok és németek által fel nem prédált s Léváról Endrédre a gyermekeim által összetaka-ritó maradvány tárgyaitam és fekvő birtokomat — a szomszédságban lakó buzgó es. k. fő szolgál-bíró az állam részére mind összeírta. Meglátván azonban Geleitscheinomat, elhalványodva mondá akadozva, hogy öit, miszerint most már birtoko-mat, mely már az állam részére összeíratott, a zár alól feloldozhatja. Ilyen szép virág főszo-lgábirája volt Bars megye lévai járásának. No de ezen kevesen csudálkoztunk, mert életében min-

dig hasonló jellemű volt; s azon felül bigótt, fa-natikus, más vallásbelit gyűlölő.

Ellenben nem kis megütközést okozott az, mit K. R. tett, — ki 1849-ben a legvöröstollasabbak egyike volt, — hogy ezt személyes gyűlölete, szen-vedélye, mily elvtelenségre ragadta. — Lássuk.

Néhány évvel az előtt Liska Péter halála után, a baracskaiközbirtokosság közös erdejének me-gyei közgyűlés által kinevezett zárgondnoka let-tem, és noha bár Komáromból lett haza jövetelom óta som megyei volt szolgálbíróságra, som zár-gondnokságra többé nem gondoltam, mindazál-tal a közbirtosok közül, Ambró Antal k. helyt. tanácsos s legnagyobb birtokos és a Szabó család felkértek, hogy a tél beállván, az évenkiut szokás-ban lévő erdei nyilasokat közöttük osztonám ki. Én ugyan azt, hogy idő közben honvéd, az előtt tűzérközlövény, majd Justh József volt főispá-nom s kormánybiztos segédtsiztje, majd Balogh Jánosnak, Görgeynek futárja, Kossuthnak a pá-rendorfi táborban élelmezési segédtsiztje voltam, mondom, ezeket az erdei zárgondnokság folyta-tásával ellenkezőknek ugyan nem tartottam, mind-azáltal Ambró urat négyeszm között arra kér-tem, hogy a közbirtokosság kérne magának más zárgondaokot kineveztetni; de részint olvsérel-met látván innen eredni, rész szerint személyem iránti vonzalmai nyilvánítása után kívánságának engedtem, s kitűztem a tanácskozásra a határ-ídot megbologolt Ambró Antal k. tanácsos úr házához s ime, a mindenható ideiglenes főszo-lgábiróból rögtönzött N. Miksa megyei főnök, K. Ra-fael ugy indokolt folyamodására, hogy volt hon-véd létemre oly hivatalt, mely megyei helyben-hagyástól függ, nem folytathatok, azért engem méltóztassék elmozdítani s helyembe B. István (gut gosint) esküdtet nevezé ki.

Ambrónál oly nagy csudálkozást okozott, hogy Ambró bámulás között mondá: Istenem, lehet-e ilyen embertelenség? az a vöröstollas K. Rafael teszi ezt, ki a Boronkay Lajos elnökleto alatt a lévai gyepen tartott bizottmányi gyűlésen mon-dott szónoklatot, és továbbá az aranyos-maróthi te-remben; s most egy ideiglenes es. főnökhöz folya-modik és még hozzá mily indokot használ? hogy egy volt honvéd még ily hivatalt sem folytathat. Csakhogy boszuját leginkább Ambró ellenében tölthesse, folyamodása tartalmából kitűnt, hogy szerinte egy volt honvéd pártütő; ily egyén tehát erdei zárgondnok nem lehet, és nem érdemes, hogy béres fizetésnél kisebb jutalmat is kapjon fáradságáért. De talán már túlságosan sok tintát pazaroltam ezen emberre, áttérek hát más tárgyra.

Főntebb említettem, hogy Just József és Balogh János kormánybiztos urak szintén igénybe vették szolgálataimat. Igen is 1848. december 29-kén Zsolnától (Trencsény-megycből) titkos megbízásokkal utasítva voltam, sietve menni Bars és Nyitra megyékbe, s midőn szekeremre akarék ülni, ugyanakkor egy másik szekér is készen állott ottan Janik honvédezeredcses úr számára, ki szintén azon az úton, de Komáromba szándékozott utazni.

Megértvén egymás szándékát, összeültünk egy szekérre s két nap, t. i. Zsolnától Ar-Maróthig

együtt utaztunk. Volt időnk eleget beszélni, s hogy ez ideig hol és mily részt vettem a hadjárásban? kedves útitársam, elbeszélte velem. Fűvárosaink tótok lévén, beszélgetésünkből nem értettek semmit.

Aranyos-Maróthon én megtudván mindent, a mi végett Nyitrára is kellett volna mennem, tovább nem, hanem azonnal visszasiettem Zsolnára. Útitársamtól, a kedves Janik ezredestől olváltam.

(Folyt. köv.)

Tóth Daniel.

Egy hét története.

— Ápril 11. —

(VK.) A mely történetkékét a múlt hét zajos eseményájában apró kavicsok gyanánt dobtunk el: azokat most drága kövek gyanánt foglalnók e nagyheti tárcza szűk keretébe.

E napokon, midőn a keresztény-világ a Megváltó szenvedéseit, halálát és föltámadását ünnepli, némaság van a politikában, művészetben, sőt a társaséletben is.

Az örökké zúgó folyam — a közélet — megáll néhány napra, hogy engedje az embereket nyugodtan visszatekinteni a szent hegyre, hol keresztre jutott az, ki — a szeretet erkölestanában — isten országát hozta a földre tizenkilenc század előtt.

„Ismerek atheistákat — ír egy böles, — de nem ismerek lelket, ki le ne borúlna a kereszt nagy emléke előtt. Igen, mert ez a kereszt nem csak a vallásé, hanem a történeté is, nem csak emberek hite, hanem az emberek dicsősége is.“

Akár a szent atyák, akár a szabadgondolkozók iratait olvassuk, erre nézve csakugyan minden út Rómába vezet, vagyis imádatára annak, ki e földön egyedül volt méltó arra, hogy „isten fiának“ neveztessek, s kinek ünnepei most is, mint századok előtt, mélyen meghatók mindenkire. A szertartások iránt még lehet közönyös valaki, de a lényeg iránt nem lehet senki; s minél inkább terjed a világhosszúság és szabad gondolkodás, annál inkább szilárdulni kell az áhitatnak is az iránt, ki az önkény éjszakáiban lobogtatá a világhosszúság és testvériség isteni fáklyáját.

Ünnepélyes csönd jellemzi e napokat még a mindig lármás főváros falai közt is.

Röpke operettek és trillázó dallamok helyett csak a khórusok fenséges bánatú lamentációi hangzanak. Nincs más látvány, csak a templomok szent ravatala s a föltámadás utcai ünnepe. A po-

litikai szószerék oltnémul az egyházé előtt. Csak a husvét nyájias tavaszi ünnepnapjai hozzák vissza — ha ugyan verőfény süt — az élet pezsgését s elevenítik föl a hagyományos szokásokat: piros tojásaival, vidám öntözködéseivel.

A ki e napokról fényes leírást kívánna adni: kénytelen volna Rómába menni, hol a nagyhét mindig a régi egyptomi pompát eleveníti föl, még ma is, midőn a „szorongatott“ szent atya péterfillérekre szorít.

Nálunk minden oly csöndes e napokban.

A képviselők szerteszét oszoltak faluikba, családjaik körébe, s arról, hogy vidámban mulassanak, gondoskodott a pénzügyér, s nem terjeszté elő az országos költségvetést, melynek achilles-sarkát (a 410,000 ftnyi deficitet) már is fészegetik a nagyhétben is egyre békétlenkedő lapok.

Pihentek a színházak is, de nem — az igazgatók. A nemzeti színház becsukott kapuját Fűredi döngeté folyvást emlékirataival. Abban a hitben döngeté, hogy Botond bárdja csillog kezében, pedig csak az az ösztövéry lándzsa az, melylyel a manchai lovag a szelmalmoknak rohanat.

Kevesebbet mondani, de mindig valót, s személyes sérelmekből nem csinálni országra szóló dolgokat — ez az, mit nem tud megtanulni sok okos ember sem. Épen mostan példánk vannak erre, nagyban, és kiesiben. S mi az eredmény? Zaj, izgalom, füst — és semmi gyümölcs.

A zaj és izgalom különben a múlt héten vidékre vonúlt — fényes vendégzerepeket adni; a fővárosban csak egy kis komor füst gomolygott utána, zárt falak között.

A központi honvédbizottmány nyilatkozványt írt Pörczel ellen, s a demokrat-kör elhatározta, hogy bizalmi iratot intéz Kossuthhoz — enyi minden. Voltaképen a demokrata körnek nem

volna „szabad“ többé gyűléseket tartani, mivel a belügyminiszter fölfüggeszté, de a mi elszánt demokratáinknak ez csak olaj a tüzre: annál jobban lobognak tőle. És ez a lobogás nem kis fejfájást okoz most a város-kapitányságnak, melynek a belügyminiszter meghagyá, hogy ha ez a kör összegyűlne még, oszlassa föl, akár karhatalommal. Ne zajongjanak annyit!

Nagy Frigyes porosz király máskint gondolkozott. Ő nem a zajtól, ő a hallgatag emberektől félt, s magunk is azt hisszük, hogy a néma Casius hamarabb kiröpíti hüvelyéből a tört, mint a nagybotú Lőrinc, ki a hordó tetején szónokol.

A nagy adó miatt egyszer esztelen láрма lett Poroszországban.

- Mit csinál a nép? — kérde Frigyes.
- Lärmázik, kiabál, — felelé minisztere.
- Nagyon lármázik?
- Nagyon.

— Akkor jó, annál hamarabb — elreked.

Egy hónap múlva megkérde megint:

— Mit csinál a nép?

— Nem tudni, mert magába mélyedt.

— Akkor baj van — felelé a király; — segítni kell a dolgon.

Mazarin se félt azoktól, a kik lármáztak és — énekeltek. „Addig fizetnek is“ — mondá nyugodtan.

Különben a múlt héten legnagyobb lármát csinált egy vihar a levegőben, s legélénkebb izgalom uralkodott az archaeológok közt.

Nagycsötörtök délutánján — mert a természet nem szokta respektálni az emberek ünnepeit sem — egyszerre olyan sötét lett, hogy hiába néztünk ki az ablakon. Egymás hajába kapott szövek kényszerforgalomba hozták a főváros minden szemétjét, (a mivel pedig elég van mondva.) Fenn az ég dörgött és villámlott. Olyan felforgató, istentelen szellemű vihar keletkezett, mely legelőbb is neki-ment a gr. Cziráky János hatvani utcai házának, s ledöntötte az egyik kéményét; azután megrohanta a plebánia-templomot, megrongálta födelét, homlokzatáról pedig a Mária-képet a földre dobta le. Utcákon minden sätort és zöldségárus telepet felforgatott, s négy-öt perc alatt tökéletesen kidühöngte magát. S jött rá egy esőndes eső, mely enyhítve és termékenyítőleg hatott.

Az egész felforgatási láрма enyiből állt. A vihar nagyon ordított, s ennél fogva annál hamarább is elrekedt.

Hanem a szegény archaeológok izgalma bezegg nem ilyen mulékony.

Kedélyállapotuk az aprilisi éghez hasonlít:

egyik szemökkel mosolyognak, a másikkal köznyeznek.

A mosoly Ó-Buda fölött lebeg, hol egy új téglatelep ásátása közben római temetőre bukkantak, nagy koporsókra, (melyekből a legszebb már a múzeumban van,) csontvázakra, feliratokra, eredeti régiségekre, stb. Maga a király is — egy-két miniszterrel — kiment a helyszínére, s Rómer Flórisssal megmagyaráztatá magának a régi fölirotokat.

Mily öröm lenne ez a régiségbuvárookra nézve, ha most számukra lehetne öröm. De hogyan lehetne, midőn a Pulszky Ferenc becses múzeumát ép e napokban veszti el az ország! — A pénzügyminiszter nem vehette meg, mert nincs pénze rá; aláírások gyűjtését Pulszky nem engedé, s különben is egészen elkeseríté a „Borsszem Jankó“, mely többször kifigurázta azért, mert régiséggyűjtőmennyét sokkal olesőbban akarta odaadni az országnak, mint a hogy most a külföld veszi meg. Igaz, hogy ezt a dévaj tréfát kár volt Pulszkynek anyira szívére venni; de — mint a következők mutatja, — még nagyobb kár volt (*képótolhalan lár*) gyűnyt űzni abból, a mi tiszteletreméltó volt.

— Most már múzeumunk egy valódi kincésártól esik el, s csak a tulajdonos nemeslelkiségének köszönhetjük, hogy a veszett fejszének mégis egy kis nyelo marad a kezünkben, miután a magyar régiségeket és az etruiai vázakat Pulszky a múzeumnak fogja ajándékozni, a többit pedig külföldre küldi, hol a keleti és ó-görög műdarabokon, a pompás kis szobrokon, a drága kaméakon bizonyára kapva kapnak.

A műizlés — fájdalom! — nincs még annyira kifejlődve nálunk, hogy e veszteséget sokan éreznék a maga teljességében. Csak egyesek gondolnak rá szomorún, hogy egy boldogabb, műveltebb jövő mennyire fogja sajnálni ama műkineseket, melyeket mostanában oly könnyen eresztünk szélnek. Hiába, — mondják, a kik vigasztalást keresnek, — nincs pénz. Azt mondhatnák csak, hogy nincs erre, — mert másra elég van. Utcáinkon egyre tovább ágaznak a vasúti vonalak, egymás nyakára keletkeznek a részvénytársulatok, melyek gyárakat, műmalmokat, nagy vendéglőt, biztosító bankokat létesítenek. Maholnap a Margit-sziget is — József főherceg bőkezűségéből — egy fürdő-paradicsom leend. A tőke mosolyogva ajánlja szolgálatát mindenre, a mi hasznos, jövedelmező, szükséges — csak a művészi szépre nem mosolyog. Nyiss aláírást a Pulszky-gyűjtemény megvételére, vagy pengesd az eszmét egy színházépítő részvénytársulatra: s meg fogod látni,

hogy a tölke egyszeribe összegombolja kabátját, hóna alá veszi számadási könyvét, s fut a börtörére.

Meglátjuk, lesz-e több szíve a tervezett *népkönyv*-ha iránt? Erre csak tizenhatezer forint kellene, és akkor száz meg száz szegény ember fogna kevés pénzért naponként jó táplálékhoz jutni.

A redout bérlője husvéti reuniót rendezett e célra, s nem lehet kétkedni, hogy mások is igyekezni fognak ez alapot gyarapítani. A jótékony-ság eszméjével mindig jobban lehet nálunk hódítani, mint a művészi széppel, jelöl, hogy szívünk több van, mint műizlésünk.

Az is bizonyos, hogy a Bartl-nyaraló virágkiállítását, mely éppen most nyílt meg, százszor többen fogják látogatni, mint a már elcsiratott régiségeket. Ez a virágkiállítás különben méltán is

vonz. A virágok szinponpáját, illatát, a növényzet dús sokféleségét a postiek nem élvezhetik máshol, csak a Bartl üvegházában, hol — mint halljuk — egy gyönyörű bokrétát fognak kötni a közelebbi örömnünpre is.

Azt az ünnepet értjük, melyet ágyulövésök fognak hirdetni. Mikor? — senki sem tudja. Meglehet, ép akkor, midőn e sorok megjelennek, vagy tán már elébb is. És akkor a két város palotái fényben fognak úszni, több budai hegyen örömtűz lobog föl, a budai színházakban ingyenelőadásra tódul a nép, a templomokban Te Deumok hangzanak (Budán a Hummólé), a vén Gellérthegyet népiünnep eleveníti meg, a szegények közt pénz osztanak ki, hogy a paloták örömeiből a pince- és padlás-szobákba is jusson néhány sugár.

Vegyes közlemények.

F. Gy. (*Történeti naptár.*) *Ápr. 16-án* az arloni ütközet évnapja, 1794. — 17-kén megh. Dürer Albert festész, 1528. — 18-án szül. Szalay László, történetirő, 1813. — 19-kén meghalt Melanchton Fülöp, — 1560. — 20-án szül. III-ik Bonaparte Lajos Napoleon jelenl. francia császár, 1808. — 21-kén alapított Róma, 753. K e. — 22-én szül. Kant, 1724.

— („*Zarándok zsidók a jeruzsalmi Salamon-templom falainál imádkozva*“) címmel a husvéti ünnepek visszhangjával adunk egy képet, mely a szent város számos megható jeleneténök egyike. — Jeruzsalem e napokban nemesak az összes kereszténységnek, hanem mondhatni, hogy az egész világnak emlékezetében fölmerült, mert egyike ez a mohamedánok hét szent városának; a kegyelet városa ez a kinszenvedéseknél és a megváltás történeténél fogva minden keresztény felekezet előtt, a miért a szent sír templomának látogatói nemesak nemzeti-ségükre, de vallásukra is véghetlen változatú képet nyújtanak, mert ott láthatni a turbános alita muzulmán mellett a tonzúrárs r. katolikus barátot, a süveges siíta persa muzulmán mellett a hosszú szakálú ó-görög papot, a fővegét templomban is föntartó maronita keresztény mellett a mezitlábos örmény-keresztény szerzetest; kálvinista mellett az anabaptistát s b. Hanem Jeruzsalem kegyelet tárgya a zsidóságra nézve is, mert e város volt azon központ, mely nemzetiségét összetartotta, és Salamonnak itt épült temploma, mely vallása sugárait messzire, még a görög és rómaiak közé is szórta. Jeruzsalem elpusztult s falaival

egyidejűleg a zsidóság is — mint nemzet — összeomlott. Csak vallása maradt meg, habár annak a Sionon épült temploma zsákmánya is lett a romboló hatalmaknak. S valóban megható, hogy míg a kereszténység Jeruzsálemben vallása bölcsője tiszteletére zarándokol, addig a zsidó itt Izrael országa sírja fölött hullatja könyeit. S e sírnek mintegy emlékköve azon néhány fal, melyet egyaránt koptatnak az idő s az ide zarándokolt izraeliták búsan reá támasztott homlokai.

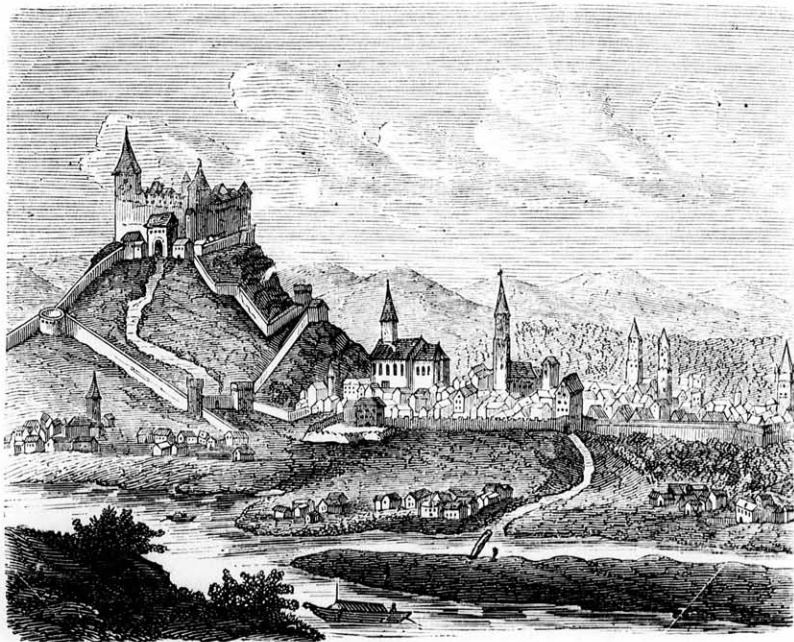
* (*A kis ökörszem.*) Alsó Normandiában a kis ökörszem különös kegyben áll, s egy anya sem mulasztja el inteni fiát, hogy e madárka fészket mindenkor megkimélje, mert ő az embereknek egykor önmagát feláldozva, igen nagy szolgálatot tett; t. i. ő hozá le égből földre a tüzet. De fájdalom — így szól a monda, — e madárka úgy megperzselé magát, hogy majd minden tollát elveszté. Hogy e kisdédet, ki felebaráti szeretetének lön áldozatává, ismét felruházassák, összegyűlének a madarak s tollakat adának neki; kivévén a durva kakukkot, mely ez ajándék alól kivoná magát, miért is gyűlölet és iszony tárgyává lön s a madarak csúfolva követik őt, bárhol jelenjék meg. Néhány madár a kis megégettnek legszebb tollait kölcsönözé, miért is „bokorkirálynak“ nevezé a német. — A veresbegy segítini akarván az égő madárkán, igen közel ért hozzá, s magát is megégeté, innen azon veres folt, mely begyéről oly nagyon világlik.

— (*A napsugár gyorsasága.*) A napsugár egy hatvanad percben 192,500 angol mérföldet szökik, s a naptól a földre $7\frac{1}{2}$ perc alatt ér el. Egy

hatvanad pere nyolcadrésze alatt akkora tért halad meg, mint földtekék tengelye, mihez a leggyorsabb madárnak is három hét kellene.

— (Pozsony.) Ezen, a Kárpátok végesűsán, a Duna bal partján fekvő egyik legrégebb városunk, mely ép úgy estromairól, mint magyar királyaink itteni koronáztatása, és országgyűléseinkről nevezetes, — eredetét és nevét a történetírók szerint még a rómaiaktól nyerte, s némelyek azt hiszik, hogy Pisotól telepített római gyarmat volt, és innen kapta Posonium régen Pisonium nevét, mások szerint pedig Peiso tavától, mely

a maga koráig, mit itt magyar fordításban adunk: „Presburg, latinul Posonium, magyarul Pausen (?) Magyarország felső részén főváros, a Duna mellett, Bécestől 10 mérföldnyire fekszik. Míg Buda a törökök kezén volt, addig Pozsony egész Magyarország fővárosa vala, valamint a magyar rendeknek főkereskedelmi piaca s Esztergom elvesztése óta az érseknek is székhelyévé lőn. A jobb parton levő város nem olyan valami nagy, s nem is erős, de igen kedves és vigtekintető. A vár a Lőrinc-kapun túl, a hegyen van, erődjé (vest) négyszögű, és igen díszesen építettet. A magyar korona falai közt őriztetik. Az egyházi épületek

Régi magyar váraink : II. Pozsony hajdan.

mel'lett feküdt, nevezetett volna el. — A város lakosainak legnagyobb részét német telepedőkből nyerte s a régen multban nevezetes határszéli hely volt a németek és eschek ellen. Szabad királyi várossá III. Endre alatt lett 1291-ben, s I. Miksától kezdve III. Ferdinándot s I. Ferencet kivéve, minden magyar király itt koronáztatott meg. — Jelen rajzunkat is a Bethlen Gábor ideje alatt megjelent „Augsburgi Krónika“ nyomán közöljük, mely Pozsony várát s magát a várost 1600 első felében létezett állapotában állítja elő. — A rézmetszetű rajz szövegre az illető krónikás, Bodenehr Gabriel a városnak következő rövid történetét metszette belé szintén a rézbe, egészen

közül van itt egy igen szép szerzetes templom, Szent-Mártonhoz címzett, melyben a királyok szoktak megkoronáztatni, s a jezsuitáknak van itt egy szép kollegiumok. Szorosan a város mellett fekszik az előváros, mely meglehetősen terjedelmes. E várost 1108-ban a németek ostromolták, ámbár sükertelenül, ezután bevette azt Ottokár. Bethlen Gábor (így!) erdélyországi fejedelem 1619-ben a várost a várral együtt bevette, melyet 1620-ban Dampier gróf hiába ostromolt; 1621-ben azonban Buquoy gróf hatalmába kerítette a várat városostul, melyet még a most folyó évben (a krónika írásakor) is hiába ostromol Bethlem.⁶

Topánfalva 8 ft.; Turgonyi Lajos ref. lelk. Mezőtúr 4 ft.; Zászlós Lujza Szeged 5 ft.; Szűts Ferenc — 5 ft.; Zombory Anna — 4 ft.; özv. Tóth Róza — 2 ft 50; Szávits Emília — 2 ft 50; Szeremán Emília — 2 ft 50; Krack Fanni 2 ft 50; Viday Károly — 2 ft 50; özv. Mihályfi József — 2 ft 50; Vida Ferenc — 2 ft 50; Halácsy Imre Nagylak 2 ft 50; Pálffy Sándor Szeged 2 ft 50; gr. Zay Albert Zay-Ugróc 4 ft.; Greguss Károly — 4 ft.; Durdik János — 4 ft.; Krieger Vencel — 4 ft.; Nemes József — 4 ft.; Jánik András — 4 ft.; Tamáskovits József gyűjtő — 2 ft 50; Horváth Károly közs. jegyző. Bicsérd 5 ft.; Velf Ferenc 8 ft.; Sey István — 5 ft.; Milkovits István pleb. Wulka-Pordány 2 ft 50; Kiss Antal Beleg 8 ft.; Mészáros Ignác Tataháza 8 ft.; Verner Ferenc Pécs 2 ft 50; Finitzer Fülöp Bátorkecs 4 ft.; Kobek János — 2 ft 50; Vuchetich Fer. pleb. Rusakabánya 2 ft 50; dr. Rakovitsky József — 2 ft 50; Hollak Attila Tamásfalva 2 ft 50; Csia György Kovászna 2 ft 50; Vlasics Antal Gusztáv műve 5 ft.; Rezeky Agoston Zsarnóc 2 ft 50; Urbálek Károly M. Saiget 2 ft 50; Rottler János Ollár 5 ft.; Zichor Pál lekész N. Csongova 2 ft 50; Mátyás István E. Mihályfalva 5 ft.; Reischer Endre Csáktornya 5 ft.; Pap Málkai-zeke honv. husz. tábori pap Gyöngyös 8 ft.; Fisehl Pál Gy. Sz. Miklós 5 ft.; Varga Antal gör. k. lelk. Irholec 2 ft 50; Kósa Sándor Bodola 2 ft 50; Seregely György lelk. Mezőlak 2 ft 50; gr. Sigray Lázárné Szemere 5 ft.; Matkovich Marianna — 2 ft 50; Cseke Ferenc ref. tanító Szerecsen 2 ft 50; Zeoldos Sándor ref. lelk. Szemere gyűjtő 8 ft 50; Kovács Sándor ref. tanító — 2 ft 50; Gicsi Lőrinc — 2 ft 50; Roboz Jozefa — 2 ft 50; Miklós István 2 ft 50; Pap Sándor 2 ft 50; özv. Recky Károlyné gyűjtő Gyöngyös 8 ft.; özv. Luppauer Borbála — 5 ft.; Lovcsányi Pálné — 5 ft.; Hám Jánosné — 5 ft.; Darvas — 5 ft.; Albertné Macsik Julia — 5 ft.; Jablonszky Sándor — 5 ft.; Janiky Emma Szeged 4 ft.; Frenkel Dénes Viszka 2 ft 50; Klapcsin Arthur — 2 ft 50; Horváth Ferenc — 2 ft 50; Fejér Alajos — 2 ft 50; Márk József 2 ft 50; Barabás Norbert gyűjtő 2 ft 50; Leich János 2 ft 50; Szűts Sándor — 2 ft 50; Sárkály Károly — 2 ft 50; Szűts József — 2 ft 50; Benkő György Sa. Váralja 8 ft.; Szentpály-Benkő Julia 5 ft.; Takács György Smisann 2 ft 50; Gresch Agoston Béla — 2 ft 50; Eichmüller Agoston — 2 ft 50; Stassevits József — 2 ft 50; Vikel Gyula Lándok 2 ft 50; Edey Alajos gyűjtő 2 ft 50; Nyáry György pleb. Toba 8 ft.; Borzal N. v. honv. N. Sink. 2 ft 50; Goda Sándor L. Patona 8 ft.; Kutka Mária Versets 8 ft.; Darvas Petronella Alpár 4 ft.; Darvas István — 2 ft 50; Kupferschmid Samu 2 ft 50; Moczy Lajos ref. lelk. Konyár 5 ft.; Sznitsek Tamás Hátmez 5 ft.; özv. Benkő Sándorné Keckemé 5 ft.; Morvay-Jezsik Teréz Tolcava 8 ft.; Szabó László Turkevi 5 ft.; Mokcsay János Mokcsa 5 ft.; Sipos Sándor Szarvas 5 ft.; Belle Károly Rudabánya 5 ft.; Farkas Gyula Belényes 4 ft.; Margitay N. honv. mérnökart. tiszt. Eled 4 ft.; Benteik János Novimaras 4 ft.; Dömösdi Károly 2 pl. K. Venyim 5 ft.; Sárkály Gyula Pest 8 ft.; Agoston Laura Saakas 4 ft.; Saathary Ferenc N. Kálló 4 ft.; Kovács Béla Csépa 2 ft 50; Olvasóegylet Krazna 2 ft 50; Kretschwill Gyula N. Várud 2 ft 50; Láng József Németc 2 ft 50; Dienes Sámuel Loronc 2 ft 50; Tamáskovits Ferenc Tenke 2 ft 50; Szokolay Dániel Kapovár 5 ft.; Kovács Ernő Vác 4 ft.; Pallóvits Ignác Bojt 5 ft.; Parányi István Pest 2 ft 50; Molnár József Szeged 5 ft.; Forgács György 2 ft 50; Várady Ignác — 2 ft 50; Kelemen Kálmán — 4 ft.; Konec Antal — 2 ft 50; Vida Sándor — 2 ft 50; Csikos Ferenc — 2 ft 50; Pillich Kálmán — 4 ft.; Kovács József — 2 ft 50; Nagy Olajos István — 4 ft.; Magos Menyhért honv. segy. jegyző Sasvár 5 ft.; Kiss Ferenc Kapitros 4 ft.; Szál Antal honv. lőbéli kéziút. Belényes 2 ft 50; Kuln Sándor Jermi 8; Kuln Gábor — 5 ft.; Elek Dániel ref. lelk. — 5 ft.; Forga Gyula gyűjtő Gyöngyös 4 ft.; Balázs József — 4 ft.; Sábri Alajos — 4 ft.; gr. Csokonits János Hatafeld 4 ft.; Augustin Péter — 2 ft 50; Horváth Károly — 2 ft 50; Mohaupt Mihály Ostrer 2 ft 50; Szabó Pál Pest 4 ft.; ifj. Balázs György Tamásfalva 4 ft.; Makai Szabó István lelk. N. Cernya 2 ft 50; Jámber Etelka Belényes 5 ft.; Kerkapoly Balázs Z. Egerasz 5 ft.; Minikus Vincez Olaszfalva 2 ft 50; Salotta József 2 ft 50; Zathureczky-Tassányi Nagy Julia Baróth 5 ft.; Sztráva Miklós Magyar 4 ft.; Bónis László Er-Köbélkút 2 ft 50; Dávid-Nagy Áron Bodos 2 ft 50; Kovács Miklós Rimassombat 2 ft 50; Birsy

Jónás Arad 2 ft. 50; Markos János földész Csik-Somlyó 2 ft. 50; Pallaghy János Királynép 5 ft.; Gavami Miklós Kivárda 5 ft.; Harlikovits Károly Palánka 4 ft.; Jusits Lajos 4 ft.; Oláh Dani S.-A.-Ujhely 4 ft.; Baics Agost. Pest 4 ft.; Ottlyk Istvánné Péczel 4 ft.; özv. Fáy Ferencné — 2 ft. 50; özv. Kasziny Gáborné — 4 ft.; Szusits Amália Pest 2 ft. 50; Omaszta János B.-Gyarmat 5 ft.; Czárán Gergely Sepsőcs 5 ft.; Fleischer Károly N.-Iratos 8 ft.; Bosnyák Károly Holdmérés 5 ft.; Náray Imre Arad 8 ft.; Vértán Mihály — 8 ft.; Kornyai Barb János 2 ft. 50; Haberegger György — 4 ft.; Tarjányi Vilmos — 4 ft.; dr. Parlagy — 2 ft. 50; Bakos Sándor F.-Vizer 2 ft. 50; bajai Vojnics Ödön Zobnaticza 8 ft.; Decker Ignác Sz.-Balhás 5 ft.; dr. Bodzay László M.-Sziget 5 ft.; Kerkapolyi Elekné Debreczen 4 ft.; Bánhidy Emilia — 8 ft.; Brandmayer Károly Schwabitz 5 ft.; Farkas Antal Szeged 8 ft.; Hegedűs József Szannád 4 ft.; Sulyák László Szeged 4 ft.; Szakál József Baja 5 ft.; Molnár János Jankovics 5 ft.; Lövy Gerson — 5 ft.; Kovásznai Szűts Károly és neje Vlájkovecz 8 ft.; Zdráhál Ferenc Csongrád 5 ft.; Papp Gyula — 4 ft.; Csontos Ferenc N.-Bőce 5 ft.; Gegess János Szőce 5 ft.; Erdős Vendel káplán Merenye 2 ft. 50; Szabó János — 2 ft 50; Szaita Boriska Pap 5 ft.; Schöberl János Pest 2 ft. 50; Perlaky-Tárczy Laura Medves 5 ft.; Moldvay Imre H. M. Vásárhely 5 ft.; Borecszky Vincez Köporuba 6 ft.; Rébáy Károly Székelyudvarhely 2 ft. 50; Bonda Péter — 2 ft. 50; Longauer Ferenc jegyző Boudán 4 ft.; Kelemen Mihály Danosháza 5 ft.; Törpényi János Bécs 4 ft.; Keczel Sarolta Dégh 8 ft.; Fogler-Madarász Róza — 8 ft.; Magasar Jozsefné — 8 ft.; Lovinger Sándor — 8 ft.; Páohardt Károly — 5 ft.; Nyilvay-László Vilma — 5 ft.; Hampel Imre — 5 ft.; Zadbúzásaky Gyula — 5 ft.; Laky József — 5 ft.; Berezsky Gábor — 5 ft.; Károlyi Pál honv. huszár törzestest. Istvánhuta 5 ft.; Gömörly Adolf — 2 ft. 50; Szaniszló Gábor Kaba 5 ft.; Laosny Vincez Hernád-Keres 2 ft 50; Sukovszky János 2 ft. 50; Micskey János segéd. — 2 ft. 50; Vendégi Gáborné Vendégi 5 ft.; Péntek Mihály N.-Tany 2 ft. 50; Cirok János Aranyos 2 ft. 50; Farkas Ferenc Ekecs 2 ft. 50; Osváth Mór Er.-Sz. Király 2 ft. 50; Riesenberger Rajmund-T. Ulak 4 ft.; Orváth János Dézseana 5 ft.; Petz Menyhért Sz. János 8 ft.; Valik Anna Erdőd 4 ft.; Tamásfy Béla gyűjtő — 4 ft.; Nagy Sándor — 4 ft.; Tamásfy Antal — 4 ft.; Török István F. Gyarmat 2 ft 50 kr.; Böhm-Leharony Julia gyűjtő Sályi 8 ft.; br. Bémer Pál Tenke 8 ft.; Lehocky József pleb. Bikács 5 ft.; ifj. Markovits Antal Inánd 8 ft.; Schövisz Endre Bikács 5 ft.; Markovitch Károly Pankota 5 ft.; Jeváts Ignác N.-Várud 8 ft.; Liszka Károly Bikács 2 ft 50 kr.; Kleinedler András segédlelk. — 2 ft 50 kr.; Ujlaky Ferenc Tenke 2 ft 50 kr.; Kvaassy Sándor N.-Szombat 2 ft 50 kr.; Ivády Béláné Ivád 2 pl. 18 ft.; Kősa Dániel ref. lelk. O. Apátii 5 péld. 12 ft 50 kr.; Pálffy Jánosné Kömlőd 8 ft.; Pázmány Lajos — 8 ft.; Konkoly Lajos — 8 ft.; Molnár Károly — 8 ft.; Szemerey János — 8 ft.; Kühn Miklós Uj-Saány 8 ft.; Pálffy Lajos Kömlőd 8 ft.; Benyás Mátyas Tata 8 ft.; Kövesdy Lajos Kömlőd 5 ft.; Joán Károly Koca 8 ft.; Kutaszy József Horitza 4 ft.; Puy Elek Paj 4 ft.; Csongvay Lajos M.-Vásárhely 4 ft.; Szirányi Sándor Endromsgr 5 ft.; dr. Ringenbach József N.-Caernya gyűjtő 4 ft.; Vild Lajos 4 ft.; Tauszig Jakab P. Hatház 4 ft.; Endre Andor K. F. Főegyház 2 ft 50 kr.; Begyács Lénárd — 2 ft 50. Tóth Károly — 2 ft 50; Kovács István — 2 ft 50; Bánhidy Ferenc — 2 ft 50; Szabó Ferenc — 2 ft 50; Szabó József — 2 ft 50; Kanizsei Nagy Antal — 2 ft 50; Bánhidy Andor — 2 ft 50 krajcar; Nagy Erzsébet — 2 ft 50 krajcar; Mallár Albert 2 ft 50 krajcar; Szabó Sándor 2 frt 50; ifj. Endre Mihály — 4 ft.; dr. Csator János — 2 ft 50; Feuer Lőrinc — 2 ft 50; Fejes Márton — 2 ft 50; Molnár Alajos — 2 ft 50; Haj János — 2 ft 50; Bajai Béla — 4 ft.; Szolya Lajos — 2 ft 50; dr. Nikolaiburger Károly Topolza — 4 ft.; Bárány László — 4 ft.; Acády Béla — 4 ft.; Olgay Titusz — 4 ft.; Finapfel Sebestyén — 4 ft.; Szalai Károly — 4 ft.; Heuduska Béla — 4 ft.; Hansmüller Pál — 4 ft.; Zákó Olga Bajsa 4 ft.; Hajducska Manó Topolza 4 ft.; Pavlik József N.-Dobrony 8 ft.; Németh Imre 4 ft.; Szűts József — 4 ft.; Roth Benjamin 4 ft.; Jakab István — 2 ft 50; Nagy Vincez K. Dobrony 2 ft 50; Nagy Lajos — 2 ft 50; Györy Sándor Selmet 2 ft 50; Lenesés Tamás gyűjtő N.-Dobrony 2 frt. 50.; Vass József Tókay 8 frt.; báró Kemény Istvánné Csombor 8 frt.; Beszedes Géza. Bellaticza 4 ft.; Herzsényi Kálmán N.-Szoben 2 ft 50; K.

Küntzei Gyula — 2 ft 50; Desső Sándor Karantás 5 ft; Ujhelyi Alajos pleb. Papos 5 ft; Herepei Pál Búzás-Bocsárd 5 ft. (Folytatjuk.)

A szabadságharc emléke első pénz-alapjára külön adakoztak:

(V. Közlöny.) Fischin Ágostonné Kolozvárt 2 ft; Kovács Karolina Győrött 2 ft; Spissich Sándorné Vénüczkőn 2 ft; Farkas Imre Enyingen 1 ft; Harmath Lajos Egerbényen 1 ft; Kún Albiné Topánfalván 2 ft; Milkovich István pleb. Wulka-Fordányon 5 ft; Rezeky Ágoston Zsarnócán

1 ft; gr. Sigray Lázárné Szemerén 10 ft; Zsoldos Sándor ref. lelk. Szemerén 1 ft; Benkő György Sz-Váralján 2 ft; Nyáry György pleb. Tobán 2 ft; Borsai N. v. honvéd N-Sinken 50 kr. Goda Sándor L. Patonán 2 ft; Vutka Mária Verseczen 2 ft; Ösv. Bencsik Sándorné Kecskeméten 3 ft; Vajay Károly Szathmár 5 ft; Halmay József Szathmár 5 ft; Fogarasi József Szathmár 3 ft; Mándy Ignác Szathmár 2 ft; Mikolits Sándor Szathmár 3 ft; Kóós György Szathmár 1 ft; Sáfár János — 1 ft; Pócsy Lajos — 1 ft; Bertram 2 ft; Esztegar János — 1 ft; Szabó József — 1 ft; bajai Vojnits Ödön 2 ft; Bánhidyi Emília 2 ft; Kovásznai Szűts Károly és neje 2 ft; *összesen*: 69 ft 50 kr. — Ehhez adva az eddigi közleményt: 125 ft s egy ezüst tallér, az eddigi *összeg* = 19 1/2 50 kr s egy ezüst tallér.

Ujdonságok.

* (A királyné lebetegedése) alkalmával következő programot állapított meg Budaváros hatósága: 1. kivilágítás, 2. nagy örömüzek a zergehegyen, 3. körülbelül ezer szegény megvendéglése, 4. ingyen előadások a várban és a népszínházban.

* (A szélső baloldal egyik elsőrendű kolumposáról.) a népet igazó kecskeméti Asztalos Jánosról ugyan szép dolgokat írnak Madarassy László törv. ülnök ugyanis egy kiáltványt bocsátott ki Kecskemét lakosaihoz, melyben többek közt így szól: „Asztalos János prókátor hazug áruló.“ Kezeimben vannak az okmányok. Ez aljas ember még fiatal korában mint misericordianus barát erkölctelensége végett kicsapatott, később Bach-husár lett, a népet nyúzta, az árvak pénzét elikkasztotta, hivatalos hatalmával visszaélt, gaz tetteiért börtönben ült, és még a német is mint helyezett embert, hivatalából kicsapta; Kalocsáról és Kis-Kőrösről erkölctelensége végett kelle megszöknie, mert egy 12 éves leánygyermeket megbocstelentett; a Zsigray árváktól Böcsán földet lopott és az árvakat koldusbotra juttatá; egy csószot és ennek nejét kegyetlenül fölkasztotta, — mely bünei miatt az igazság sújtó keze elől ide Kecskemétre menekült, hogy hamarjában a jó népet kizsebelje, és a mi pénzünkkel ismét tovább álljon. — A kalocsai törvényszék is épen most teszi át a bűniratokat ellene, hogy itt gaz tetteiért méltó ítéletét vegye, szabadlábban lételeit is csak a törvényszék elnézésének köszönheti. — Am tessék Asztalos úrnak mindezeket megcáfolni! Meri-e mondani, hogy nem igaz?*

* (Mig egy fejből a szélső bal nevében ily gyönyörű mákvirágok díszelgnek.) azalatt a kormány egy-egy zsoldosa som követi a tisztesség útját, a milyen például a hírhedt „Boraszem Jankó“, mely ellen „rágalmazás“ miatt közelebb Kállay Ödön indít sajtópöprt. Ha e lap elveket ingként cserélő szerkesztőjét minden rágalomért meg akarnák fenylteni, úgy ennek sosem lenne vége hossza.

* (Osztrákok s magyarok világ körüli útazása.) Az ázsiai expedíció, melyről már azt hírlétek, hogy megkísült, létrejö s már minden részleteiben ki van dolgozva a tervezet. Eleinte vita tárgya volt az összeg, melylyel Magyarország a költségekhez járuljon, miután Gorove keres. miniszter csak 25 %-t akart adni; végre azonban

130,000 forintban állapodtak meg. Az expedíció vezére lesz Petz ellenadmirál; két konsul fog menni Sanghai és Yeddóba; egyik dr. Scherzer, a másik még meg nem nevezett m a g y a r leand, kinek a magyar és az osztrák jogban egyaránt jártasnak kell lenni. Részt vesznek továbbá egy követségi titkár és hivatalnok, a kereskedelmi szerződések kötése végett, ugy szintén nyolc kereskedelmi tudósító, kik közül három magyar. Az expedíció június végén indul ki Triestből a „Donau“ és „Friedrich“ frogattokon, 4 hó alatt Singaporebe jut, innen Kínába, Japánba, aztán Khili, Paraguan délamerikai államokat látogatja meg, s miután ekként a földet körülhajózta, két év múlva visszatér, adja az ég, minden baj nélkül.

* (Percel Mór olyan szava, melyet mindenki helyesel.) Veszprémben, a kaszinói lakomán Percel többek közt így szól: „A napokban egy ritka esemény fog bekövetkezni. A felséges, a kegyelmes, az e hazát szívéből szerető és erőtte érdemeket szerzett királyasszony egy királyi sarjjal fogja megajándékozni az országot. Vajha akkor Mátyás palotája felett az osztrák zászló helyett a magyar zászló tüzetnek ki.“ Az ilyen kivánságokra csak a kormánypárt vág savanyú arcot, mert hiszen Deák védte az országgyűlésen a schwarzgelb zászlót.

— (Egy triesti nő megható levele.) Triestből a következő levél érkezett Pestváros hatóságához: „T. rendőrség! Egy szerencsétlen anya, kit az anyai fájdalmak legnagyobbja, leányának elvesztése fenyeget minden pillanatban, veszi igénybe a hatóságok gondyát, azon reményben, hogy oltalmat és könyörületet nyerend. Egy magyar ifjú, ki Triestben lakott, márc. 30- vagy 31-én hirtelen elutazott, s itt hagyott egy leányt, halállal határos kétségbeesésben. Az ifju szerette e leányt, de a sors összetörte reményeit; azt hitte, hogy megvetik, és elhagyta. Pedig iszonyuan csalódott. A leány is szerette őt forróan, igazán, fiatal szíve melegevel, szereti folyton; — megöli a szerelem és bú. Isten! isten! könyörülj meg egy szerencsétlen anyán! Könyörüljenek önök, kiknek segítyéért esedezem! Kuttassanak, nyomozzanak, tegyék közre leveleimet valamennyi magyarországi lapban. En megteszek mindent, csakhogy megmentsem leányom életét!“ ... Nehány sorban egy egész dráma, a sziv titokteljes világából.

Folytatása a mellékletben.